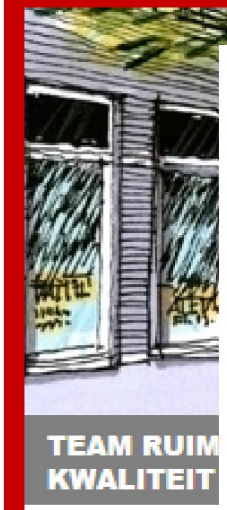

de

rdering
:ie

bau

20 sec

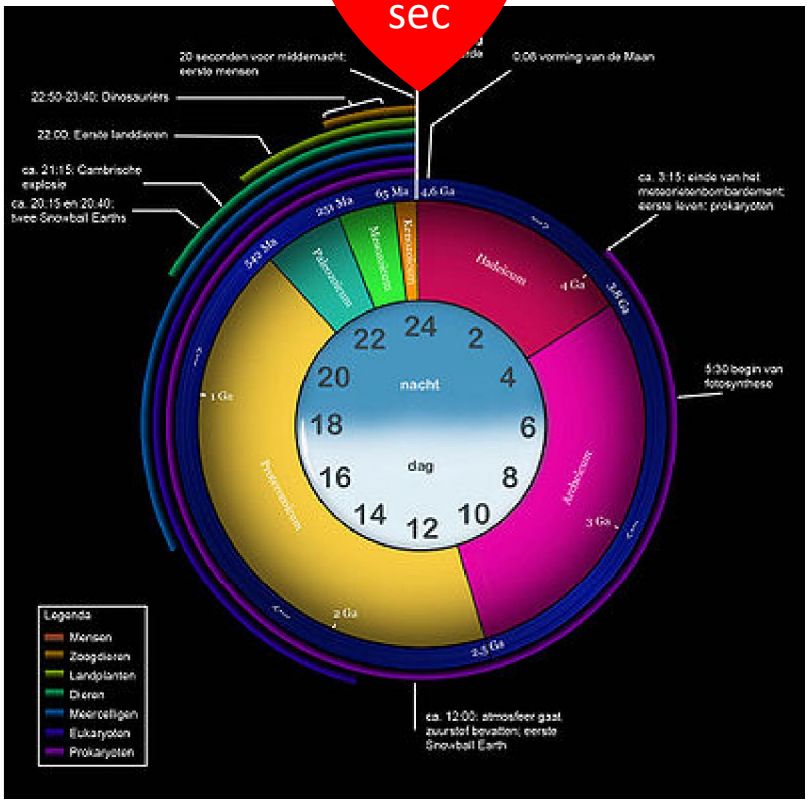
20 seconden voor middernacht: eerste mensen
0:08 vorming van de Maan
22:50-23:40: Dinosauriërs
22:00: Eerste landdieren
ca. 21:15: Cambrische explosie
ca. 20:15 en 20:40: twee Snowball Earths
ca. 3:15: einde van het meteorietenbombardement; eerste leven: prokaryoten
5:30 begin van fotosynthese
ca. 12:00: atmosfeer gaat zuurstof bevatten; eerste Snowball Earth
65 Ma
4,6 Ga
251 Ma
540 Ma
Hadeicum
Archeicum
Proterozoicum
Paleozoicum
Mesozoicum
Kenozoicum
4 Ga
3,8 Ga
3 Ga
2,5 Ga
2 Ga
1 Ga
nacht
dag
24
2
4
6
8
10
12
14
16
18
20
22
Legenda
Mensen
Zoogdieren
Landplanten
Dieren
Meercelligen
Eukaryoten
Prokaryoten

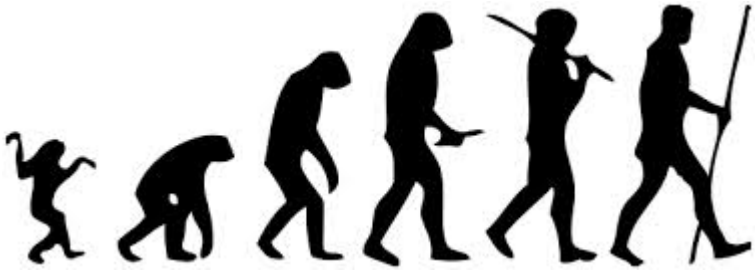

Libau

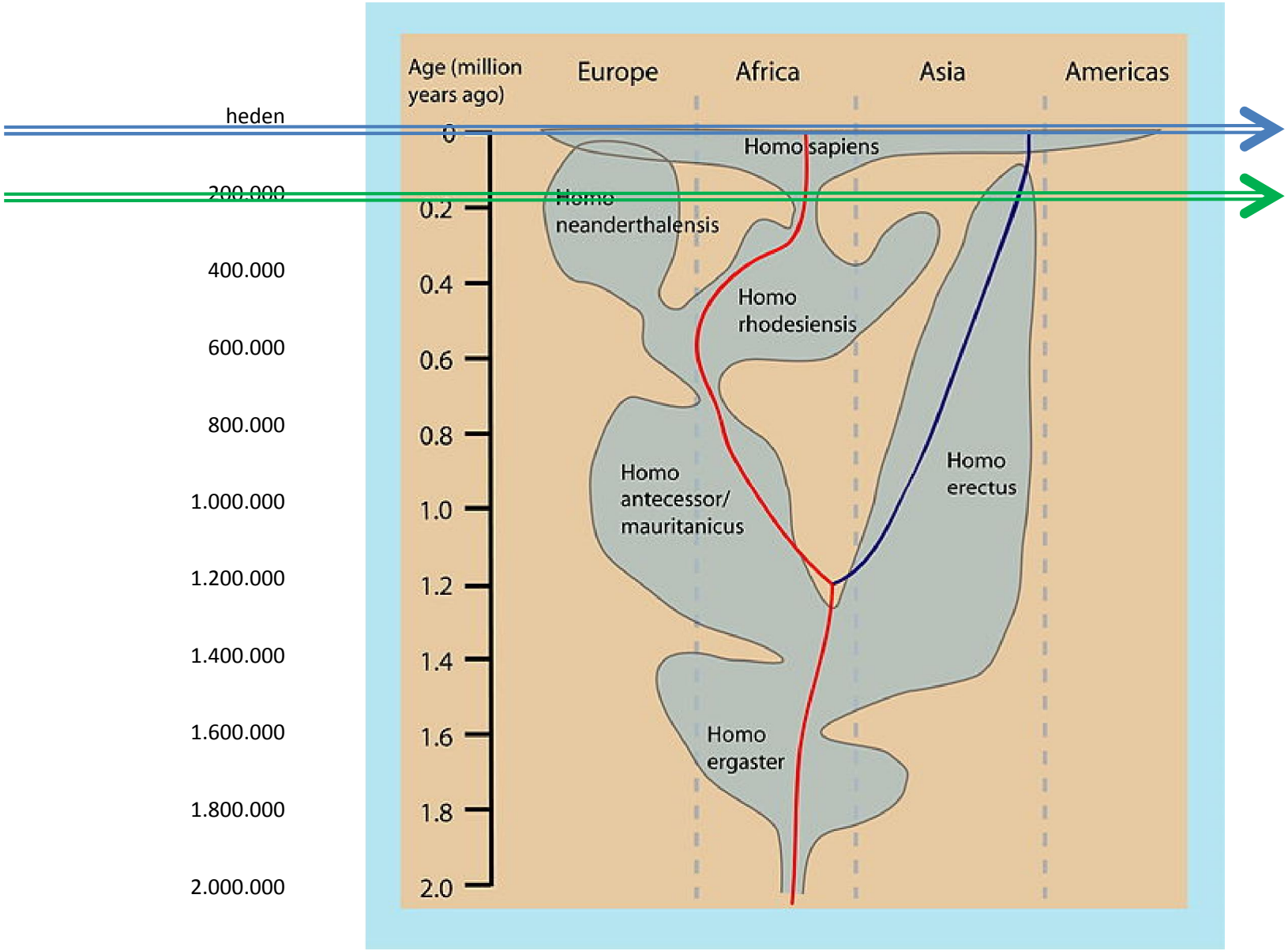
heden
200.000
400.000
600.000
800.000
1.000.000
1.200.000
1.400.000
1.600.000
1.800.000
2.000.000
Age (million years ago)
Europe
Africa
Asia
Americas
0
0.2
0.4
0.6
0.8
1.0
1.2
1.4
1.6
1.8
2.0
Homo sapiens
Homo neanderthalensis
Homo rhodesiensis
Homo antecessor/ mauritanicus
Homo erectus
Homo ergaster

Libau

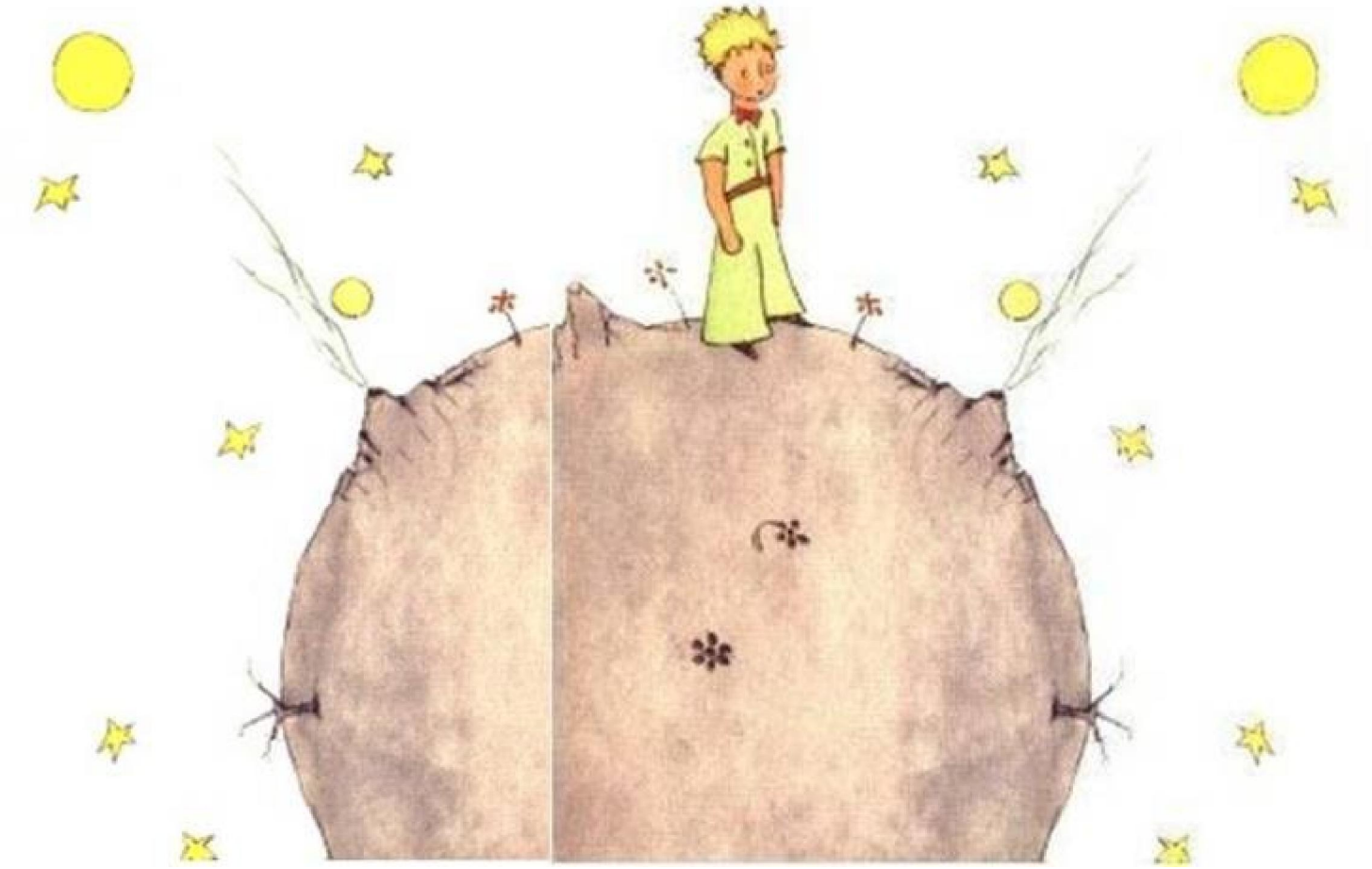

Libau

?

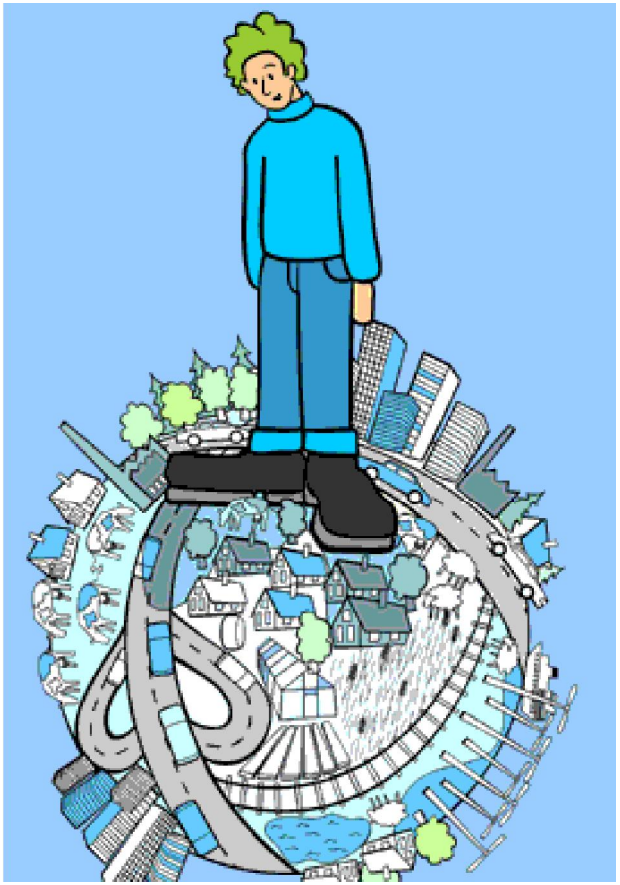

Libau

Libau

Libau

CRISIS

Libau

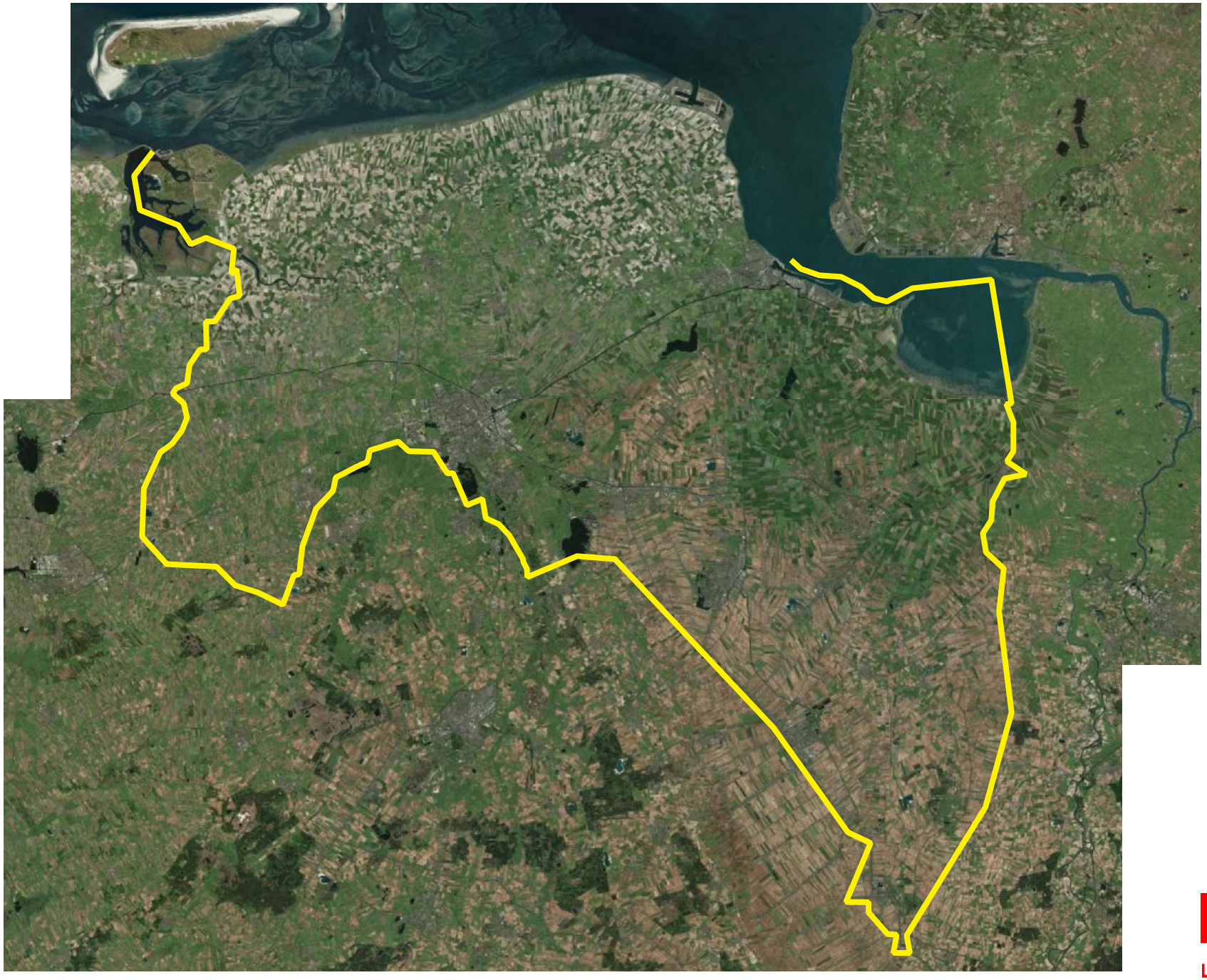

Libau

Libau

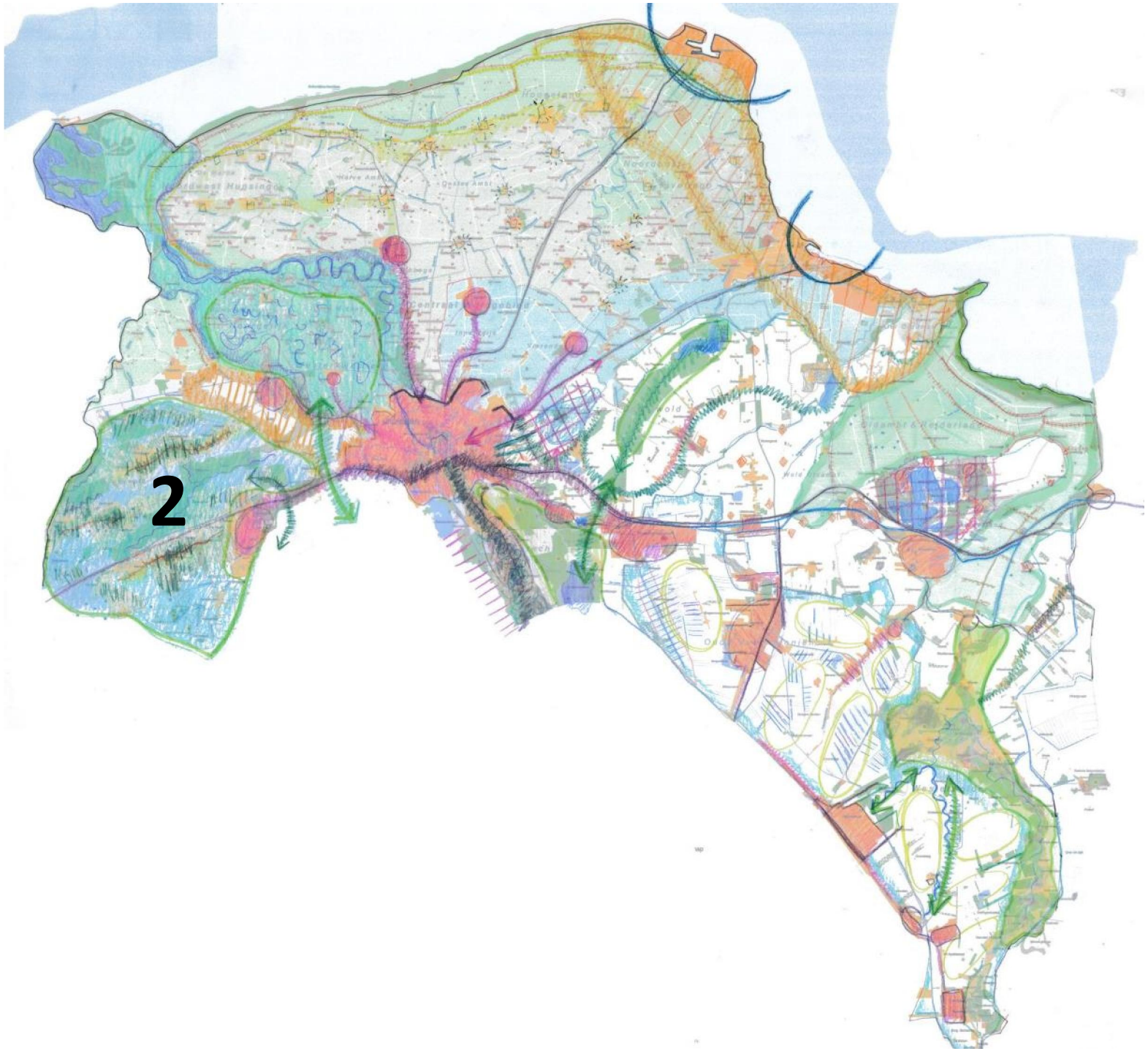

Libau

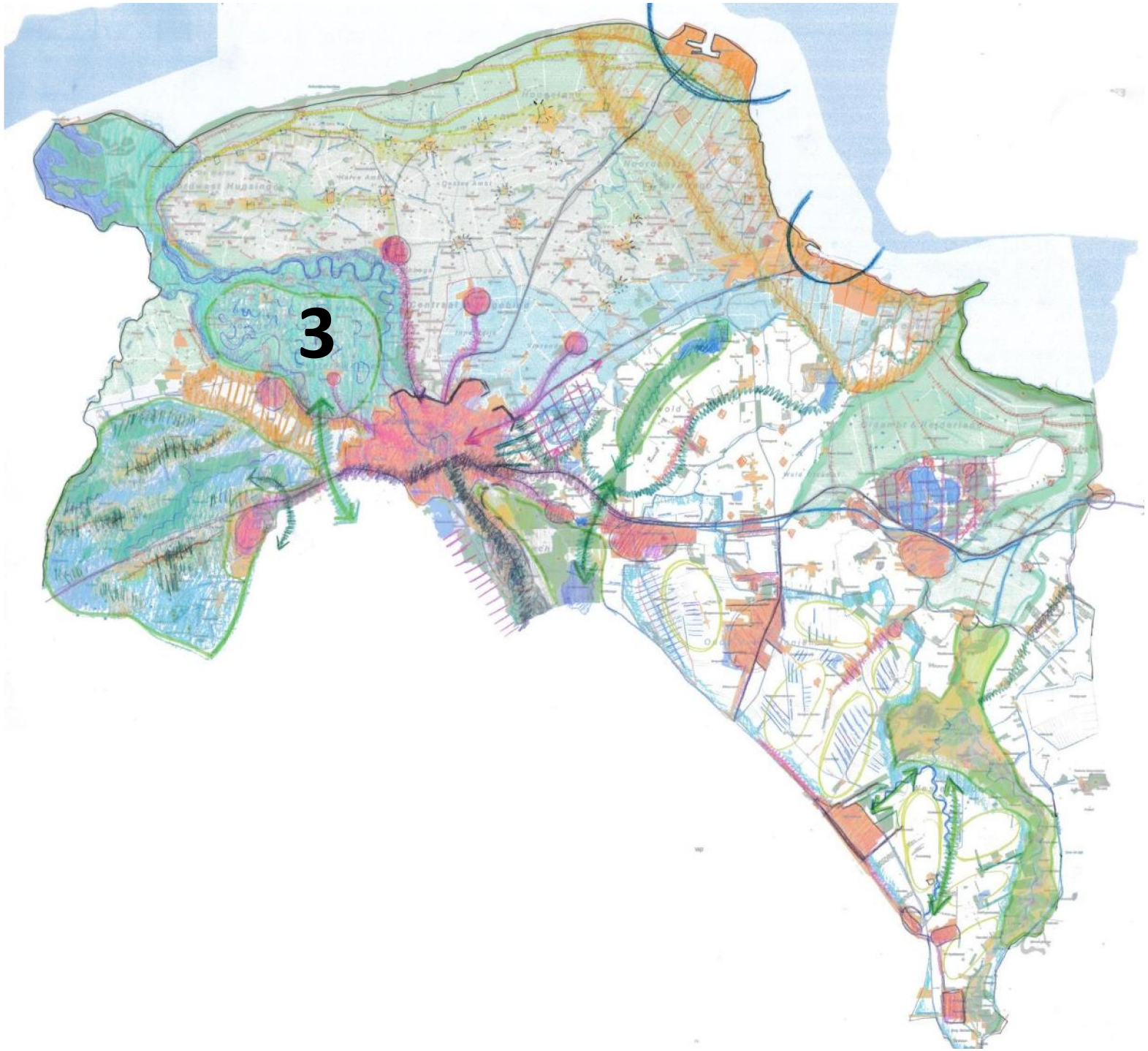

Libau

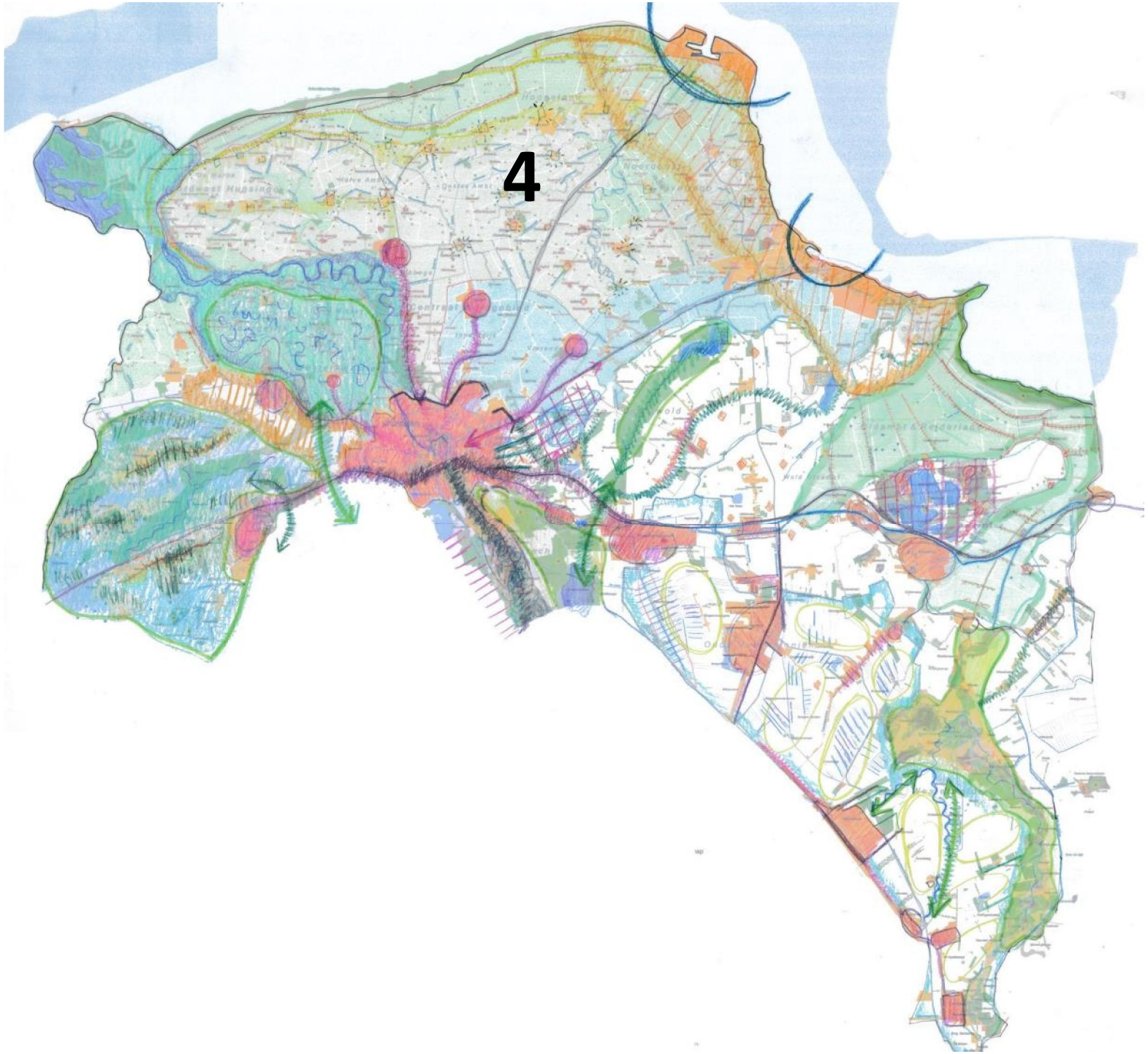

Libau

Libau

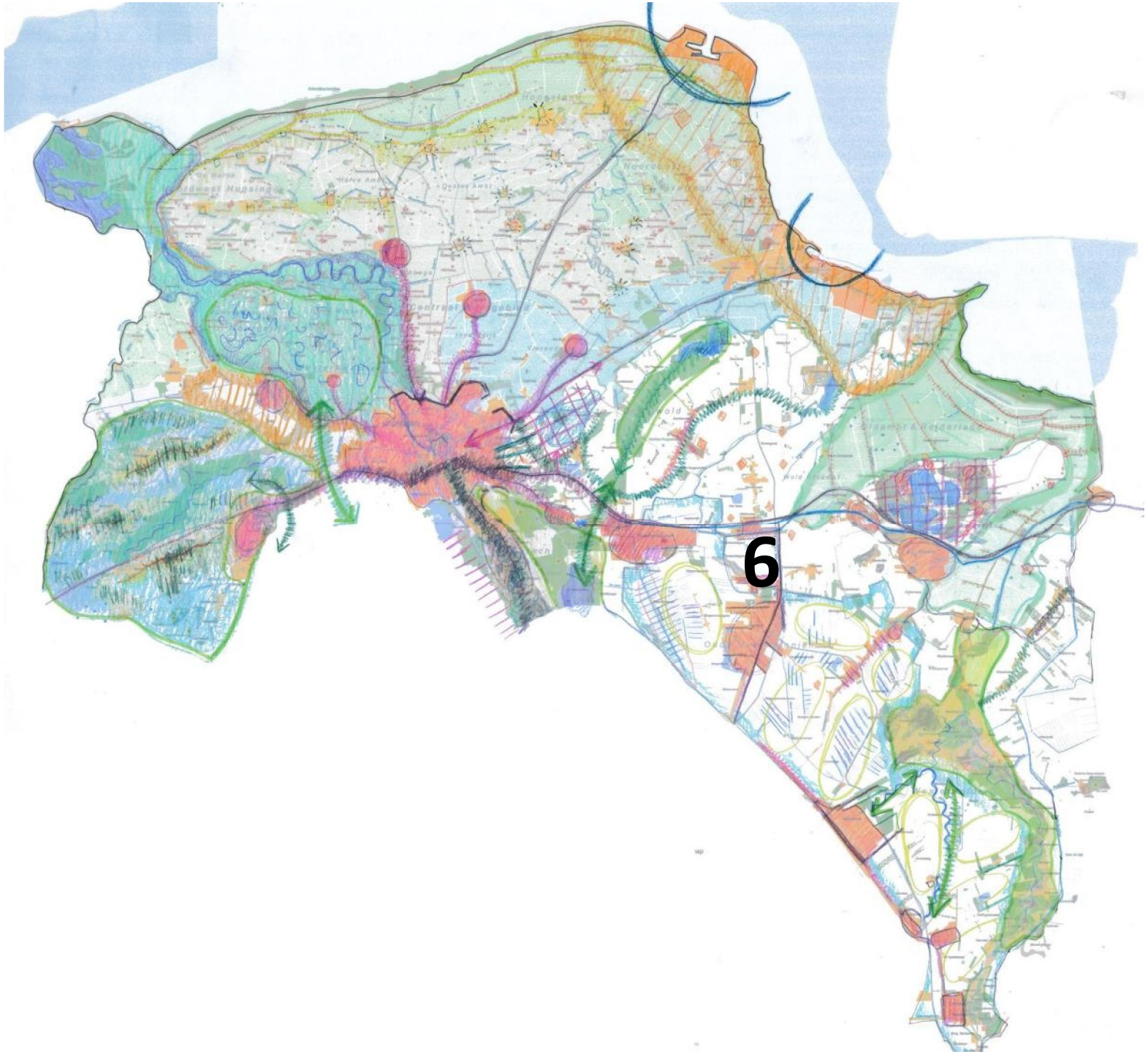

Libau

Libau

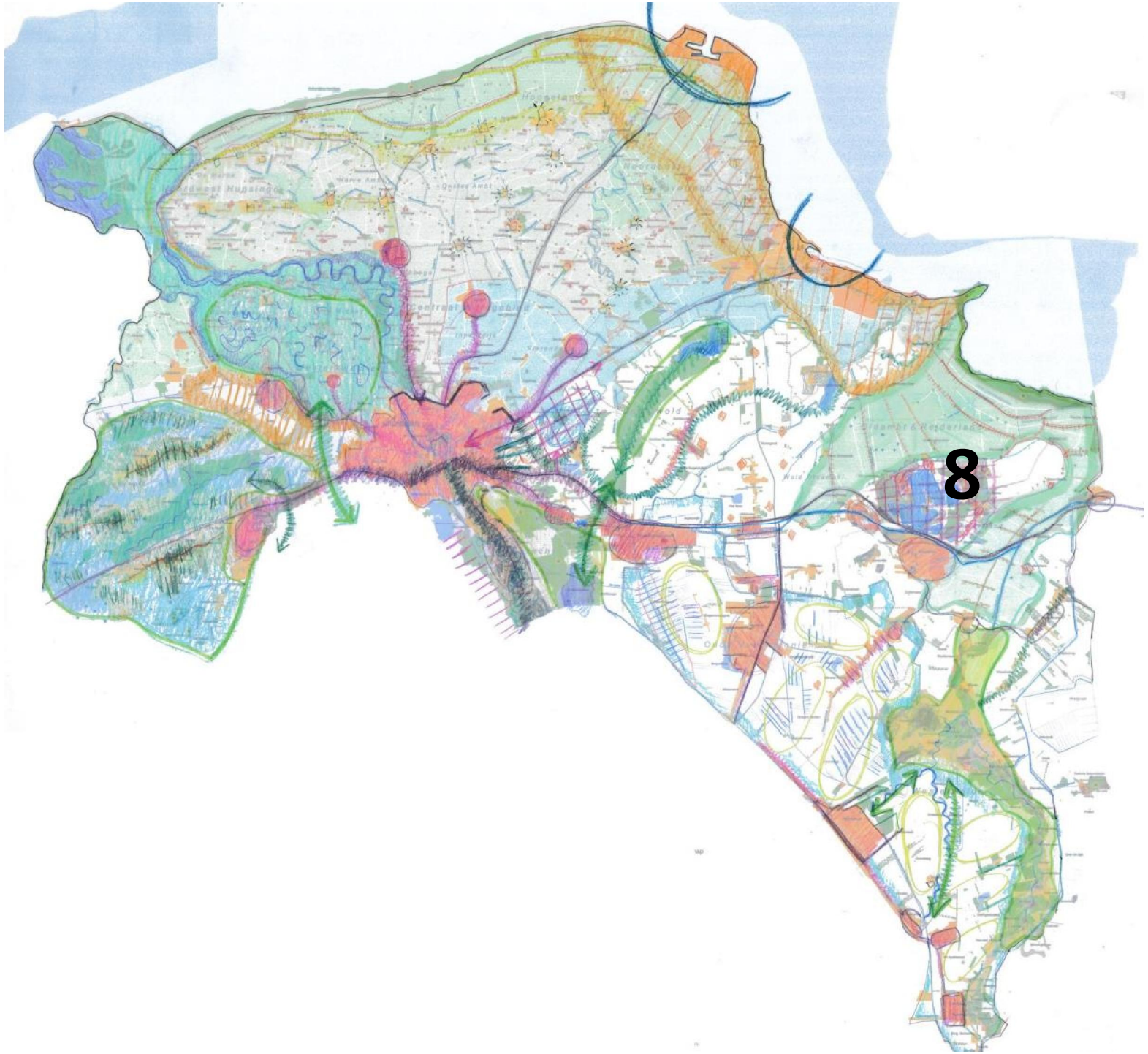

Libau

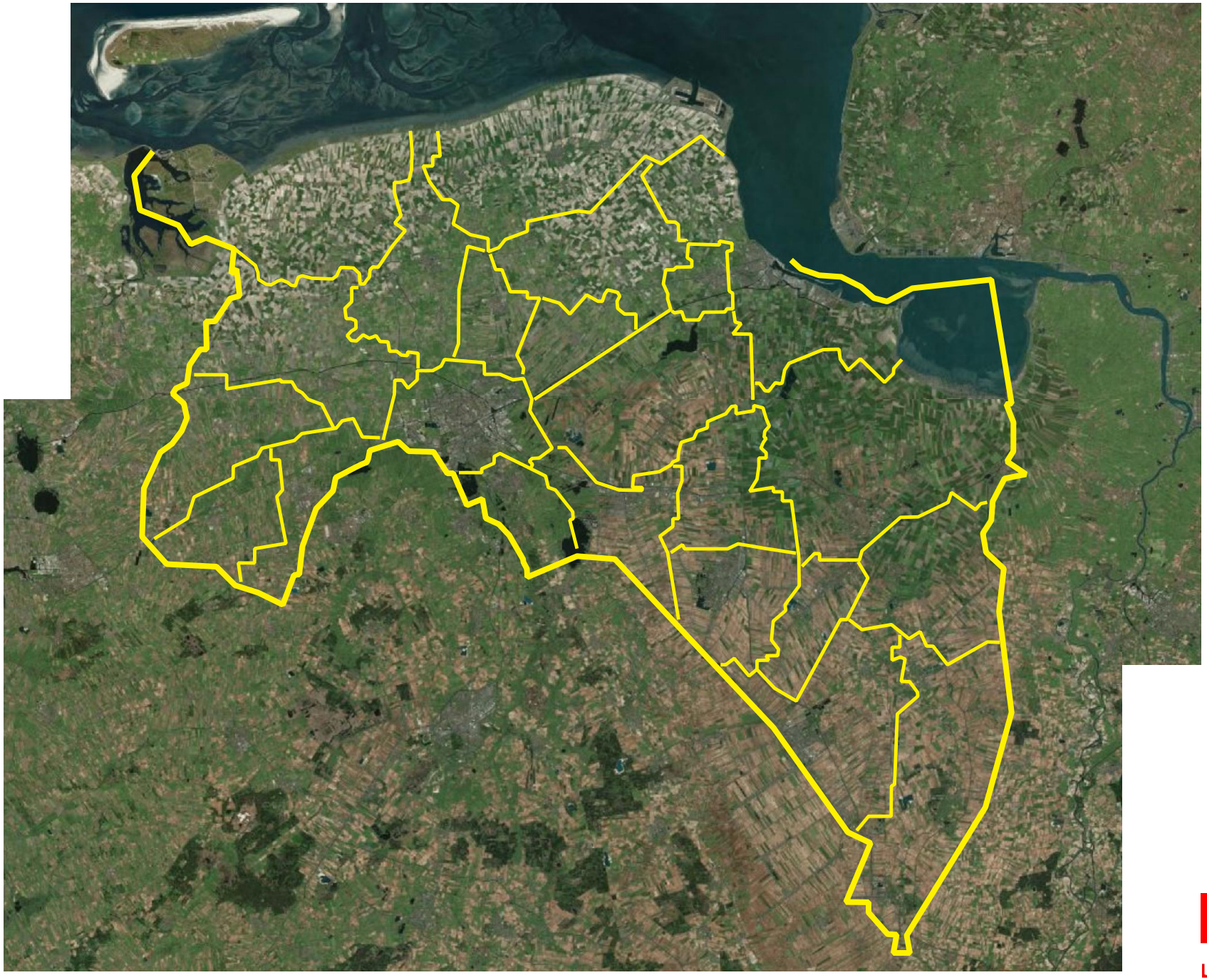

Libau

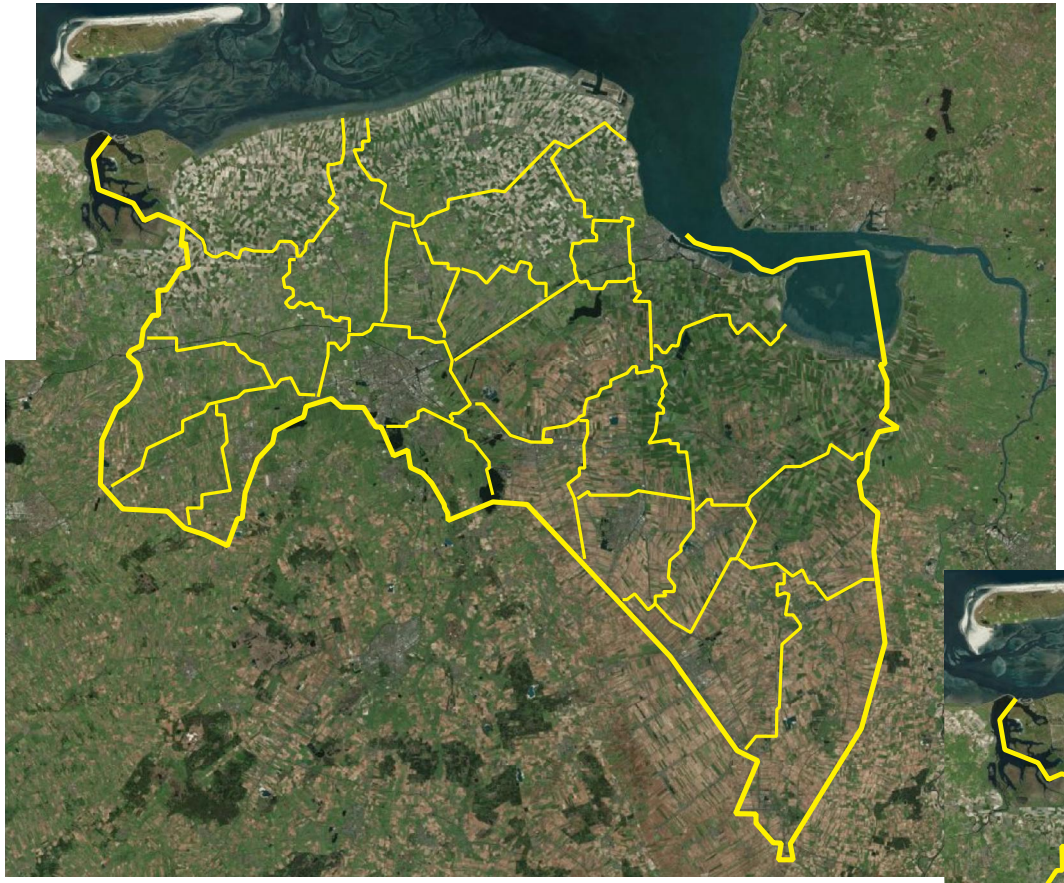

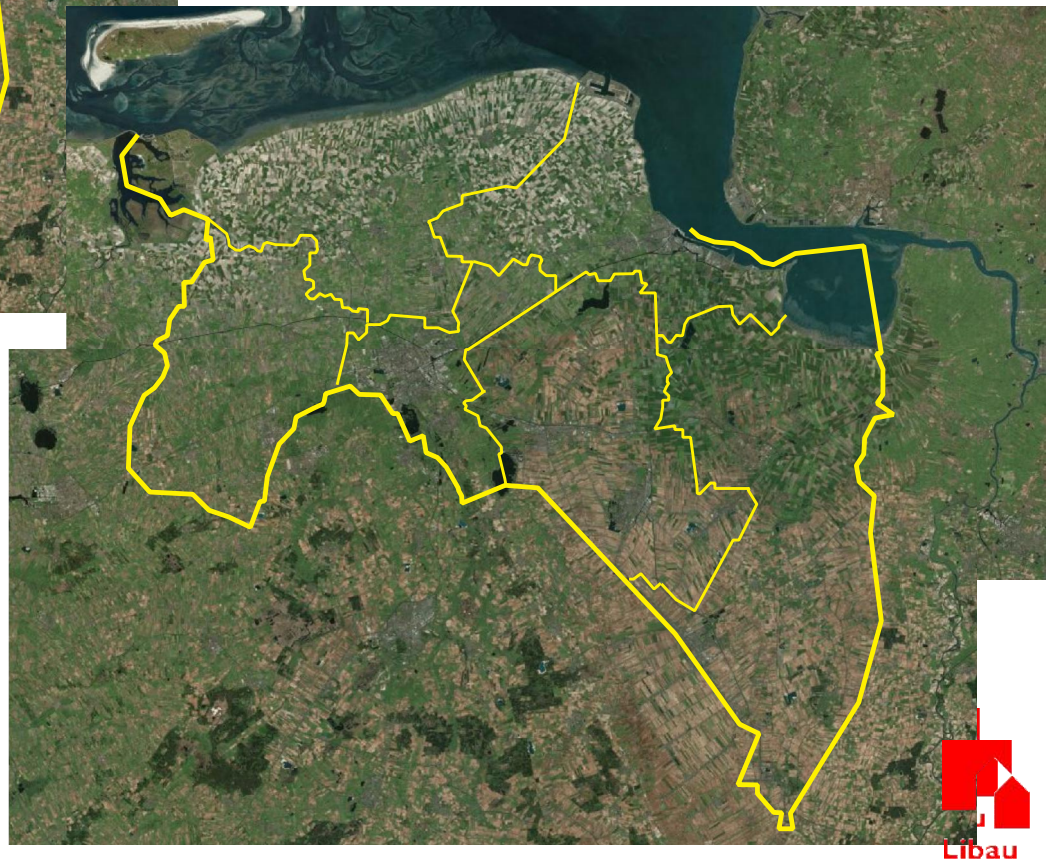

Libau

Kloosterburen

krimp

kracht

kennis en talent
bundelen en inzetten

SintJan
in Kloosterburen

Libau

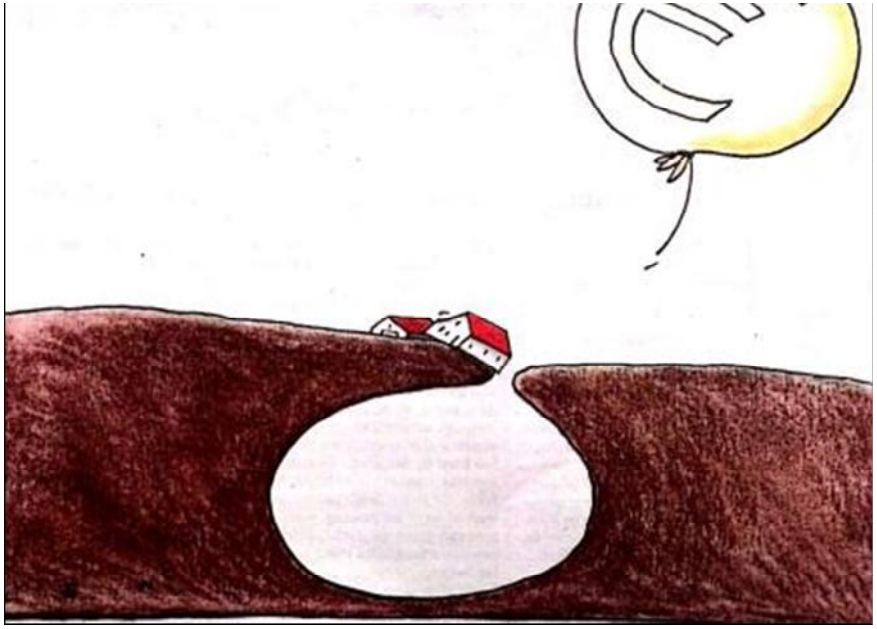

Voedsel, toen en nu

Vasten om de vleselijke lusten te bestrijden p8

leVerdieping

N | verdieping@trouw.nl | donderdag 16 januari 2014

De onderdrukte woede van Groningen

SCHADE DOOR GASWINNING P4

NAUTISCHE NACHTMERRIE **Robert Redford als solozeiler in een storm** p11

Het gaat niet altijd gladjes op de 'brug'

NOVEM Ophef afhank	ens- remie	DECEMBER 2012 Staatssecretaris Co Verdaas stapt op	DECEMBER 2012 Staatssecretaris Frans Weekers door het stof	JANUARI 2013 Excuses van staats-secretaris Wilma Mansveld	FEBRUARI 2013 Woonakkoord met oppositie	APRIL 2013 Sociaal akkoord	APRIL 2013 Teeven beschadigd na Dolmatov-debat

ek stond volop in het
n het vorige week
sociaal akkoord.
werknemers en
ers zijn het eens
n, maar steun vanuit
sitie is alsnog nodig.
ygt kritiek omdat hij de
zweert met de
ap dat mensen maar
of huis moeten

De vierde staatssecretaris in de problemen is 'crime-fighter' Fred Teeven van veiligheid en justitie. Een derde van het parlement zegt het vertrouwen in hem op na de zelfmoord van de Russische asielzoeker Aleksandr Dolmatov in een Nederlandse detentiecel. Met steun van de coalitie-partijen VVD en PvdA en oppositiepartijen PVV, SGP en 50PLUS blijft Teeven aan.

Libau

Naar een andere aanpak

Libau

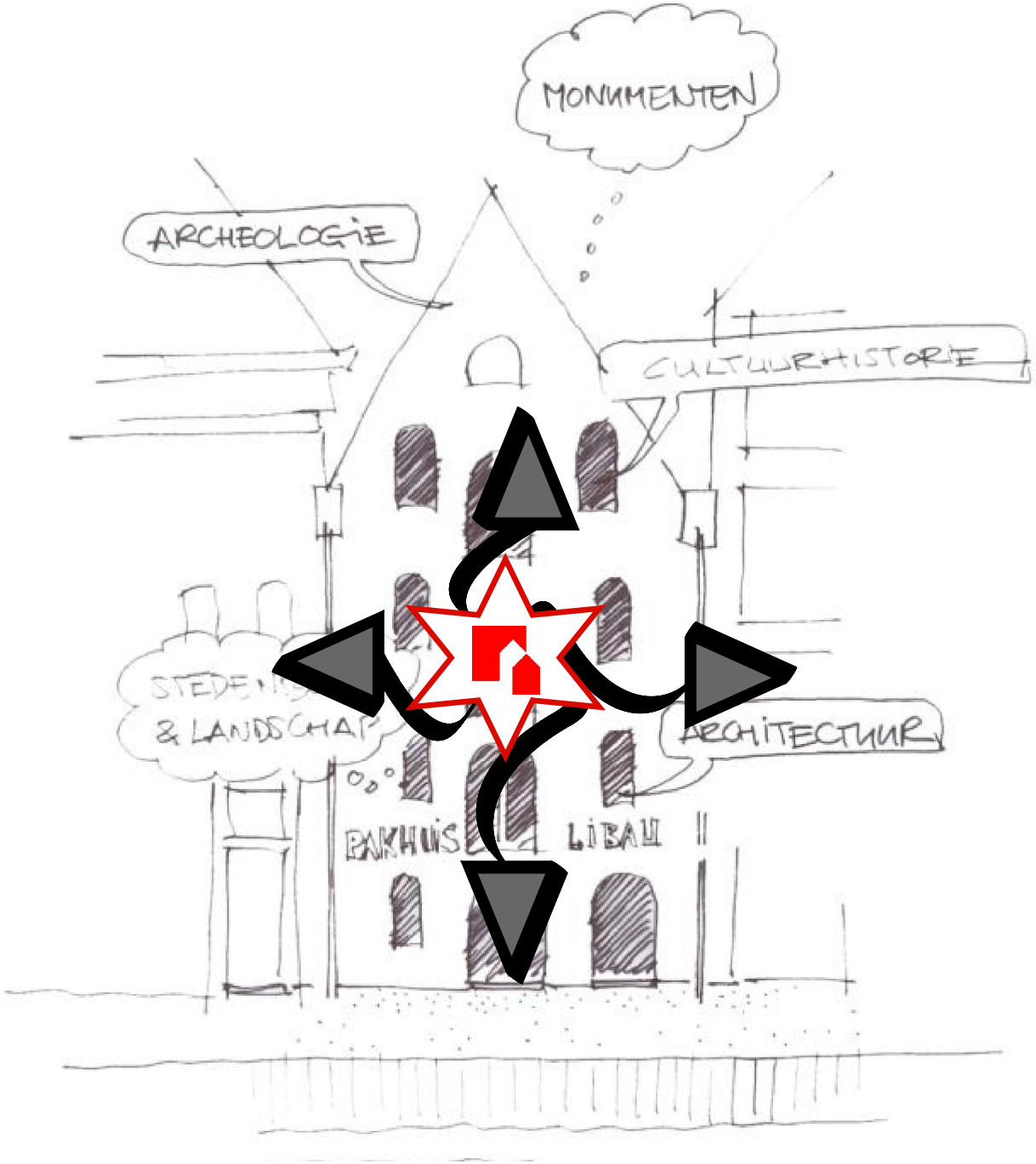
MONUMENTEN
ARCHEOLOGIE
CULTUURHISTORIE
STEDEN &
LANDSCHAP
ARCHITECTUUR
PARKHUIS
LIBAU

Libau

Naar een andere aanpak

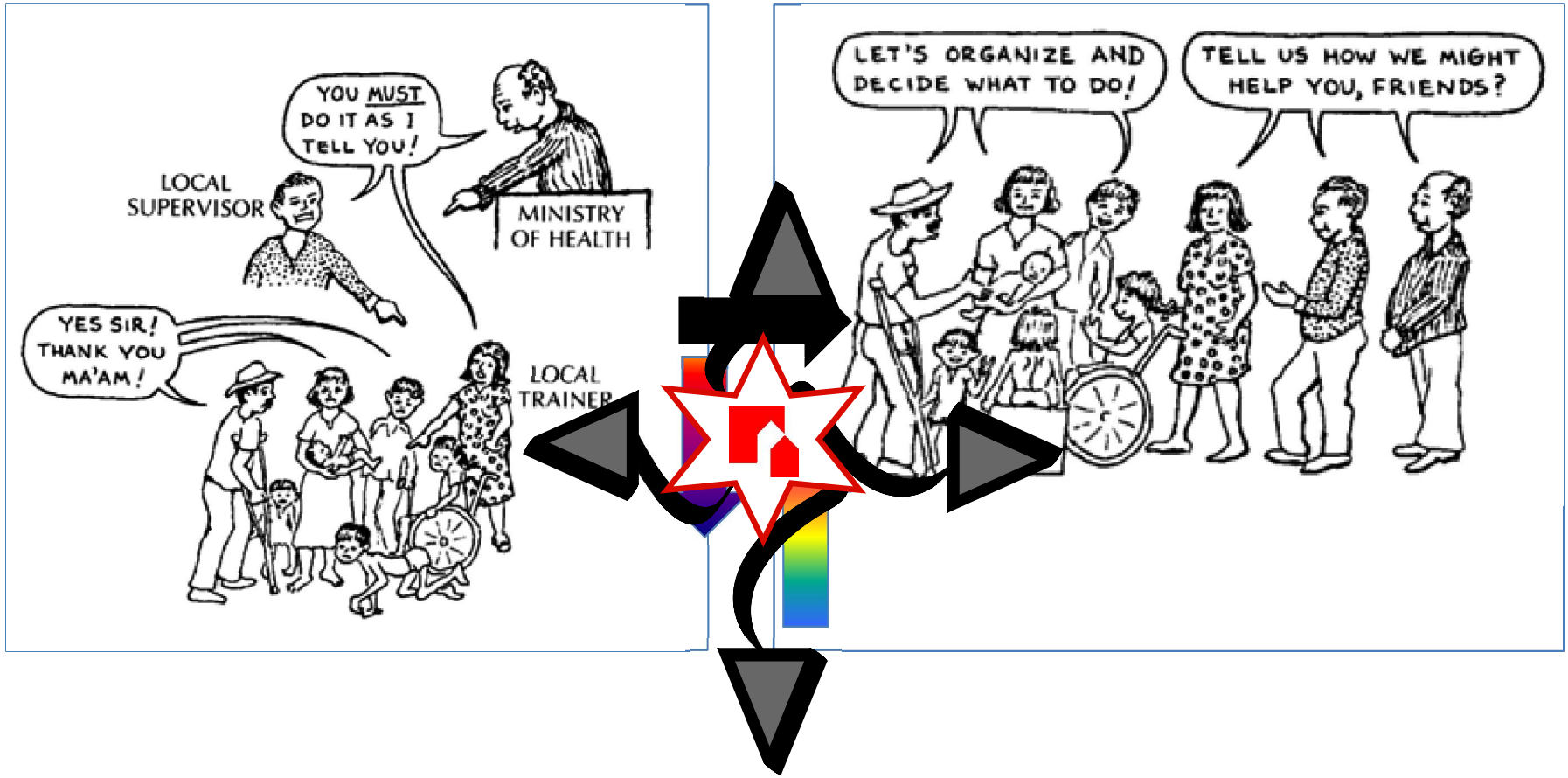

Libau

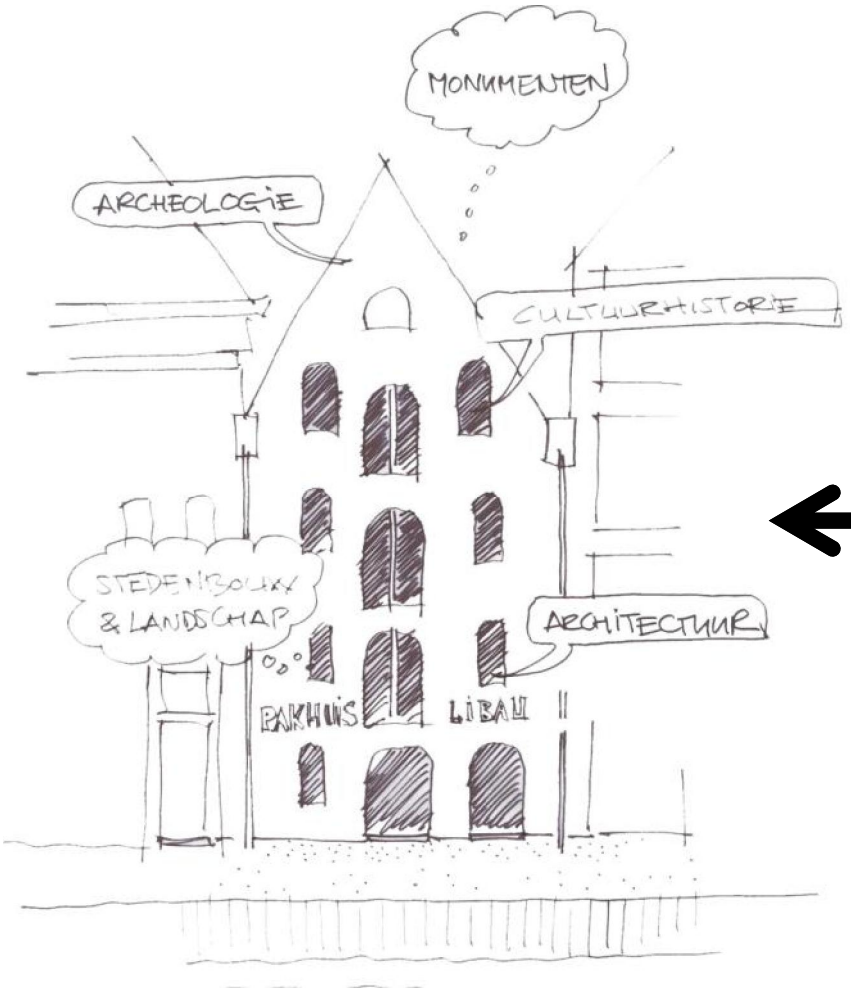
MONUMENTEN
ARCHEOLOGIE
CULTUURHISTORIE
STEDENBOUW & LANDSCHAP
ARCHITECTUUR
BAKHUIS
LIBAU

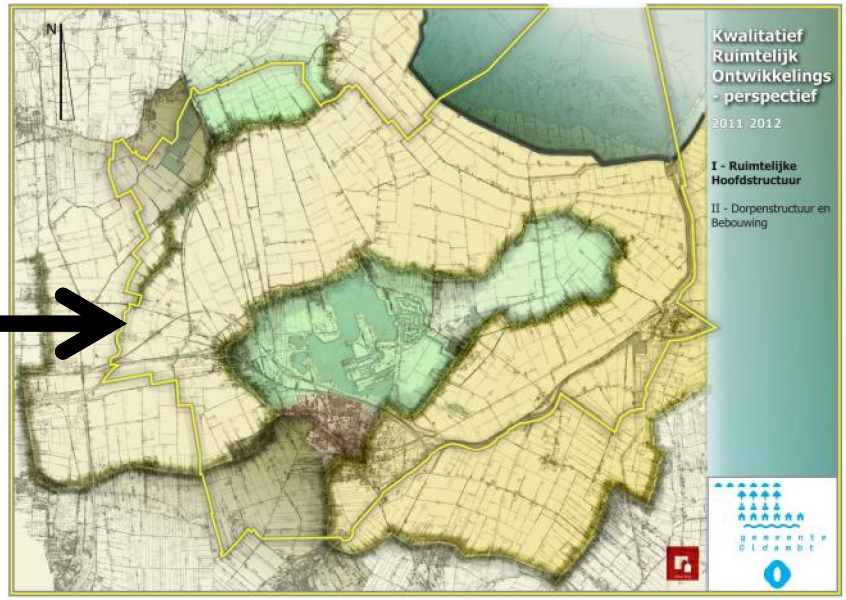
N
Kwalitatief Ruimtelijk Ontwikkelings - perspectief
2011-2012
I - Ruimtelijke Hoofdstructuur
II - Dorpenstructuur en Bebouwing

Libau

- integraal
- verbinden
- cocreatie
- waarden
- in lagen

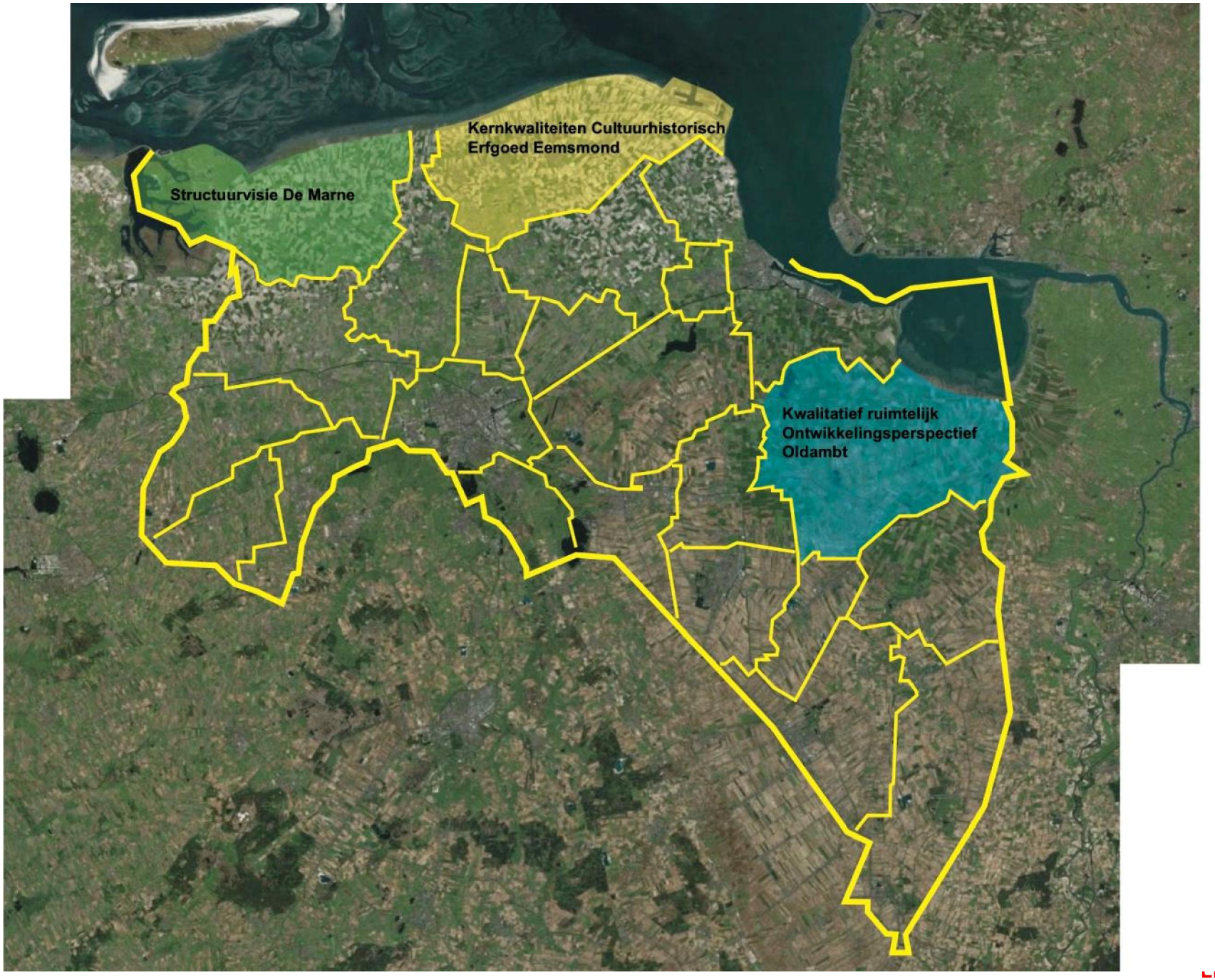
Kernkwaliteiten Cultuurhistorisch
Erfgoed Eemsmond
Structuurvisie De Marne
Kwalitatief ruimtelijk
Ontwikkelingsperspectief
Oldambt

Kwalitatief ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief Oldambt

Libau

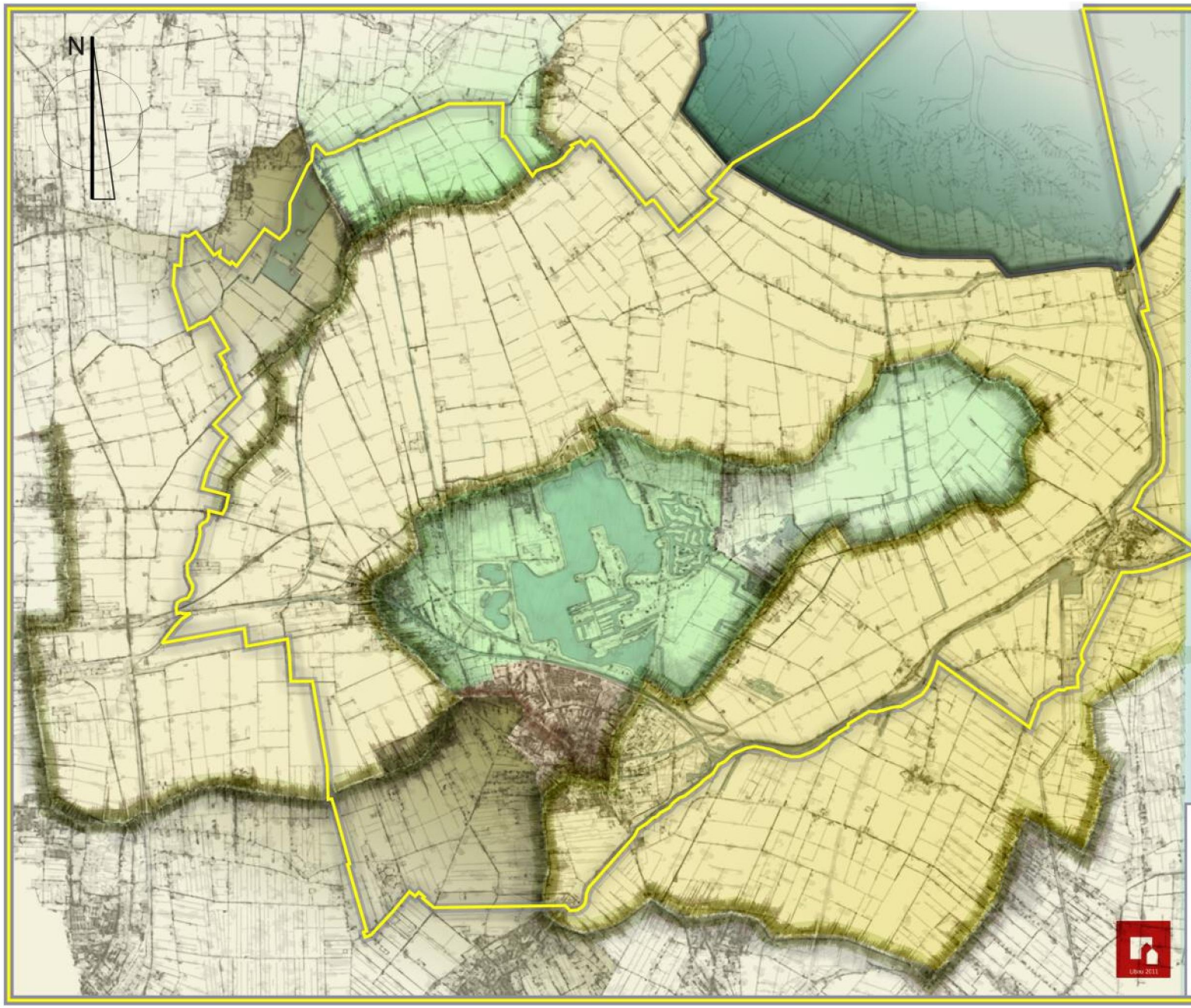

Kwalitatief Ruimtelijk Ontwikkelings - perspectief

2011-2012

I - Ruimtelijke Hoofdstructuur

II - Dorpenstructuur en Bebouwing

gemeente Oldambt

Gemeente Oldambt (2010)

Oldambt is meer dan een verzameling van drie voormalige gemeenten. Het Oldambt vormt van oudsher al een geografische eenheid. Oldambt is zowel een kustgemeente als een grensgemeente, met Bad Nieuweschans als poort van Groningen op het meest oostelijk gelegen puntje van Nederland. Historisch-geografisch wordt het gebied getekend door de worsteling tegen het water. Het door de mens ingerichte polderlandschap getuigt van de geschiedenis van bedijkingen en inpolderingen van gebieden die door de Dollard waren overstroomd. Het Oldambt behoort vanwege zijn unieke landschappelijke waarden tot de Belvedèregebieden.

In de context van een steeds drukker wordend Nederland neemt het open, grootschalige polderlandschap van het Oldambt in waarde toe. Hier is nog volop ruimte, schone lucht en nachtelijk duister. De identiteit van het Oldambt wordt nog altijd bepaald door de bijzondere ontstaansgeschiedenis. In het gebied zijn de gevolgen zichtbaar van een zachte transformatie waarbij liefhebbers van cultuur en erfgoed de betekenisvolle plekken in het gebied weten te vinden. Cultuurtoerisme neemt inmiddels een belangrijke plaats in binnen de toeristisch-recreatieve sector.

De buitendijkse kwelders, tot aan de aanleg van de Carel Coenraadpolder in 1924 stelselmatig ingepolderd, worden tegenwoordig gewaardeerd vanwege de belangrijke natuurwaarden. Het totale waddengebied heeft de status van werelderfgoed. Het buitendijkse deel van de waddenkust wordt bovendien beschermd als Natura 2000 gebied.

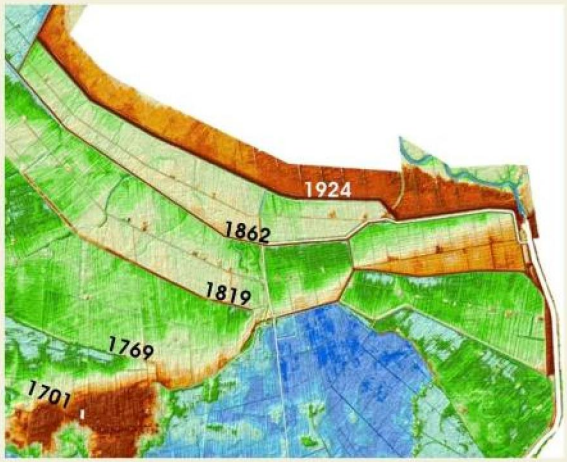

uitsnede van Hoogtekaart met data van inpolderingen

Oldambt is Nederlands jongste watergemeente. Vanaf de jaren negentig is getekend aan de herinrichting van het binnengebied tussen de plaatsen Winschoten, Scheemda, Midwolda, Oostwold, Finsterwolde en Beerta. Opnieuw vormt water een cruciale factor. Doel van de aanleg van het Oldambtmeer en de Blauwestad is het creëren van zelfstandige regionale potenties: het aantrekken van nieuwe inwoners, het versterken van het voorzieningenniveau in de regio en het stimuleren van toeristisch-recreatieve ontwikkelingen. Vanaf 2005 wordt het water ingelaten in het Oldambtmeer, een meer groter dan het Sneekermeer en met uitgestrekte natuurgebieden.

De komst van de Blauwestad en het Oldambtmeer heeft geleid tot sturing om te komen tot één gemeente rond het Oldambtmeer. Uit de oude gemeenten Reiderland, Scheemda en Winschoten ontstaat op 1 januari 2010 de gemeente Oldambt. De nieuwe gemeente profileert zich als de jongste watergemeente van Nederland, een eigentijdse graanrepubliek en met ruimte voor pionieren, met name met betrekking tot gezondheid en recreatie.

Oldambt - bewogen sociale geschiedenis

Het landschap en de historische bebouwing in het Oldambt getuigen van het verleden als 'graanrepubliek'. Op de vruchtbare Dollardklei ontstaat een akkerbouwgebied bij uitstek. Het zogeheten beklemrecht, een typisch Groninger erfpachtsysteem met een vaste pachtsom, heeft hiertoe bijgedragen. Door het beklemrecht is er vrijheid van bedrijfsvoering en loont het grasland te scheuren om meer intensieve vormen van landbouw mogelijk te maken. Bovendien blijven de landerijen bij elkaar doordat er bij vererving altijd maar één nazaat het bedrijf overneemt. In deze welvarende 'boerenrepubliek' nemen de tegenstellingen toe; boeren ontwikkelen zich tot hereboer, vooral tijdens de 'champagnejaren' (periode 1850-1880). In de bloeiende akkerbouw neemt het werk voor de landarbeiders wel toe, maar ook de mate van seizoensgebondenheid. Gevolgen zijn onder meer lagere lonen en het vertrek van inwonend personeel naar eenvoudige arbeiderswoningen. Deze woningen staan in sterk contrast met de imposante boerderijen. De steeds groter wordende sociale scheiding leidt op den duur tot allerlei opstanden en stakingen, en de opkomst van het communisme.

Door mechanisatie daalt de werkgelegenheid in de landbouw. Vanaf het einde van de negentiende eeuw daalt vervolgens ook de bevolkingsomvang in typisch agrarische gemeenten als Beerta, Nieuwolda, Midwolda en Finsterwolde. Landarbeiders trekken naar de grotere plaatsen in de regio, zoals Delfzijl en Winschoten, om daar in de industrie te gaan werken. Ook Scheemda en Nieuweschans krijgen industrie. Winschoten ontwikkelt zich tot het regionale centrum voor bestuur, handel en industrie, waarbij de aanleg van infrastructurele werken van groot belang is. Tussen 1859 en 1947 groeit het aantal inwoners van Winschoten dan ook sterk.

Winschoten circa 1830

Winschoten circa 1930

Vanaf het einde van de jaren zestig verdwijnt de (stro)kartonindustrie goeddeels. Ook de werkgelegenheid in de landbouw neemt in deze periode verder af door rationalisatie en schaalvergroting. Samen resulteren deze ontwikkelingen in een snelle toename van de werkloosheid in het Oldambt en afname van de bevolking. De Eems Dollard Regio wordt doelgebied van het regionale stimuleringsbeleid vanuit de Rijksoverheid. De regio heeft te kampen met de gevolgen van vergrijzing en krimp van de bevolking; het op peil houden van het voorzieningenniveau vormt een uitdaging. Vanuit het gebied zelf zijn recentelijk het Oldambtmeer en de Blauwestad ontwikkeld om een nieuwe impuls te geven aan de leefbaarheid.

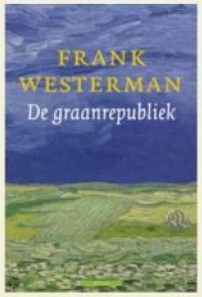

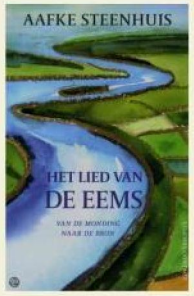

Nederzettingenpatroon

Het nederzettingenpatroon hangt samen met de ontginning van het landschap. Kenmerkend voor het nederzettingenpatroon in het Oldambt is de krans van wegdorpen op het zogeheten Schiereiland van Winschoten met daaromheen het schaars bebouwde weidse polderlandschap van de Wiede Leegte. De nederzettingen Westerlee, Heiligerlee, Scheemda, Midwolda, Oostwold, Finsterwolde, Beerta en Winschoten liggen grotendeels op pleistocene zandruggen die al vanaf de tiende of elfde eeuw zijn bewoond. De bebouwing in wegdorpen is geconcentreerd langs een hoofdweg die de natuurlijke ondergrond volgt.

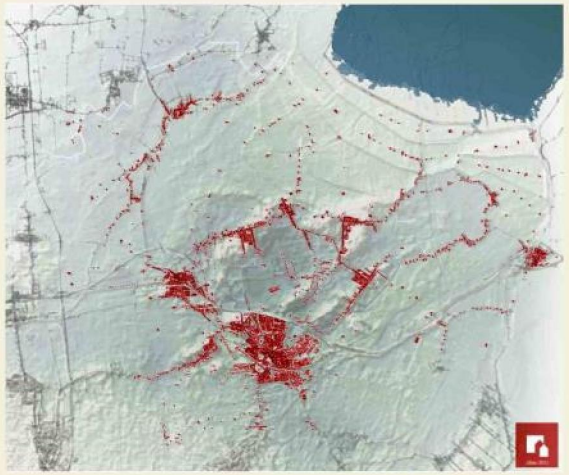

Hoogtekaart met in rood het nederzettingenpatroon

De uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland toont de boog van ruggen op het Schiereiland van Winschoten die een komvormige laagte omsluit. De komvormige laagte is altijd dun bevolkt gebleven.

Rond het Schiereiland van Winschoten heeft lange tijd een uitgestrekt veengebied gelegen. Vanaf de middeleeuwen wordt het landschap nadrukkelijk gevormd door de mens; het veengebied wordt geleidelijk ontgonnen en omgezet in landbouwgrond volgens het principe van de opstrekkende verkaveling.

Deze veenontginningen zijn echter niet de oudste nederzettingen in het Oldambt. De noordoostelijke rand, de oeverwal langs de Eems, kent een nog oudere bewoningsgeschiedenis. Ook dit gebied is aanvankelijk ongeschikt voor bewoning. Pas circa 700 jaar v. Chr. zijn de kwelders zo hoog opgeslibd dat bewoning mogelijk wordt. Ter bescherming tegen het water werpen mensen wierden op; het gebied maakt deel uit van het wierdenlandschap. Omstreeks het jaar 1000 wordt begonnen het water te keren door het opwerpen van dijken en kaden. De afwatering stagneert rond 1200 door de opslibbing van de Waddenkust en de Fivelboezem en het inklinken van de veengronden in het achterland. Door het graven van kanalen wordt een nieuw afwateringssysteem gemaakt.

Vanaf de 14e eeuw komen steeds vaker overstromingen voor. Door de Dollardinbraken wordt de oeverwal met het wierdenlandschap grotendeels weggeslagen. Het uitgestrekte veengebied achter de

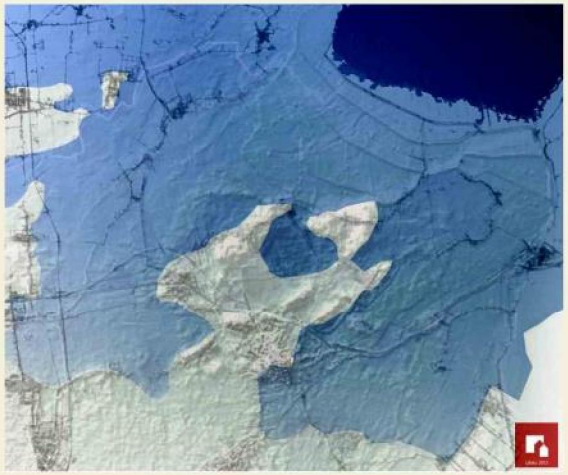

Overstromingsgebied begin zestiende eeuw

oeverwal wordt in tweeën verdeeld, een oostelijke en westelijke boezem rond het Schiereiland van Winschoten. Aan het begin van de 16e eeuw bereikt het water het hoogste peil en staan de gronden tot aan het hoger gelegen Schiereiland van Winschoten onder water. Have en goed worden verplaatst naar hoger gelegen gronden; verschillende dorpen zijn een- of meermalen verplaatst, zoals Midwolda, Oostwold en Scheemda. Daarnaast is een groot aantal dorpen verdwenen.

Vanaf het begin van de 16e eeuw wordt begonnen met de herovering van land op de zee. Het opslibbingsproces van de Dollardboezems verloopt vrij snel. Met tussenpozen van ongeveer 40 jaar worden de kwelders systematisch ingedijkt en ontgonnen.

De slingerende weg van Scheemda naar de Dollardkust volgt het tracé van de dijk uit 1545. Deze dijk die wordt aangelegd op de oeverwal van de Termunter Ae is de eerste die niet weer door de Dollard wordt overspoeld. Op deze dijk ontstaat de nederzettingenreeks Nieuw-Scheemda, 'tWaar, Westeind, Nieuwolda, Nieuwolda-Oost en Oostwolderhamrik. De dijk vormt de as waarlangs de gronden worden ontgonnen. De nieuwe nederzettingen vormen satellietdorpen van de oude, zoals ook uit de naamgeving van veel van de nieuwe dorpen blijkt. Nieuw-Beerta heeft een vergelijkbare ontstaansgeschiedenis als satellietdorp van Beerta. De overige dorpen in de oostelijke Dollardrand, Drieborg, Oudedijk en Ganzedijk en de buurtschappen Hongerige Wolf en Kostverloren, worden aangeduid als dijkdorpen. Voorheen

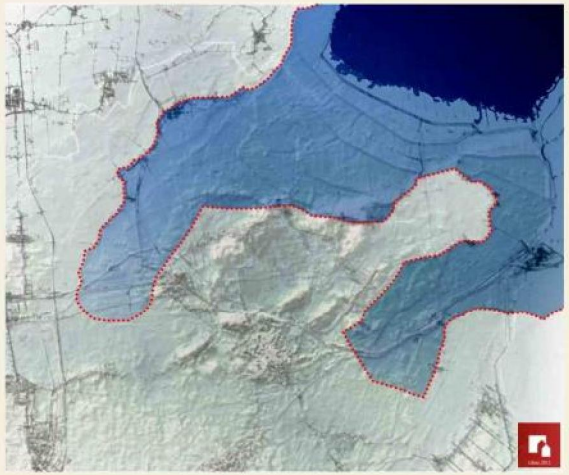

Nieuw dijken en eerste fase van inpolderingen (1545)

bewonen voornamelijk landarbeiders deze dorpen, maar ook leven mensen van de visvangst op de Dollard.

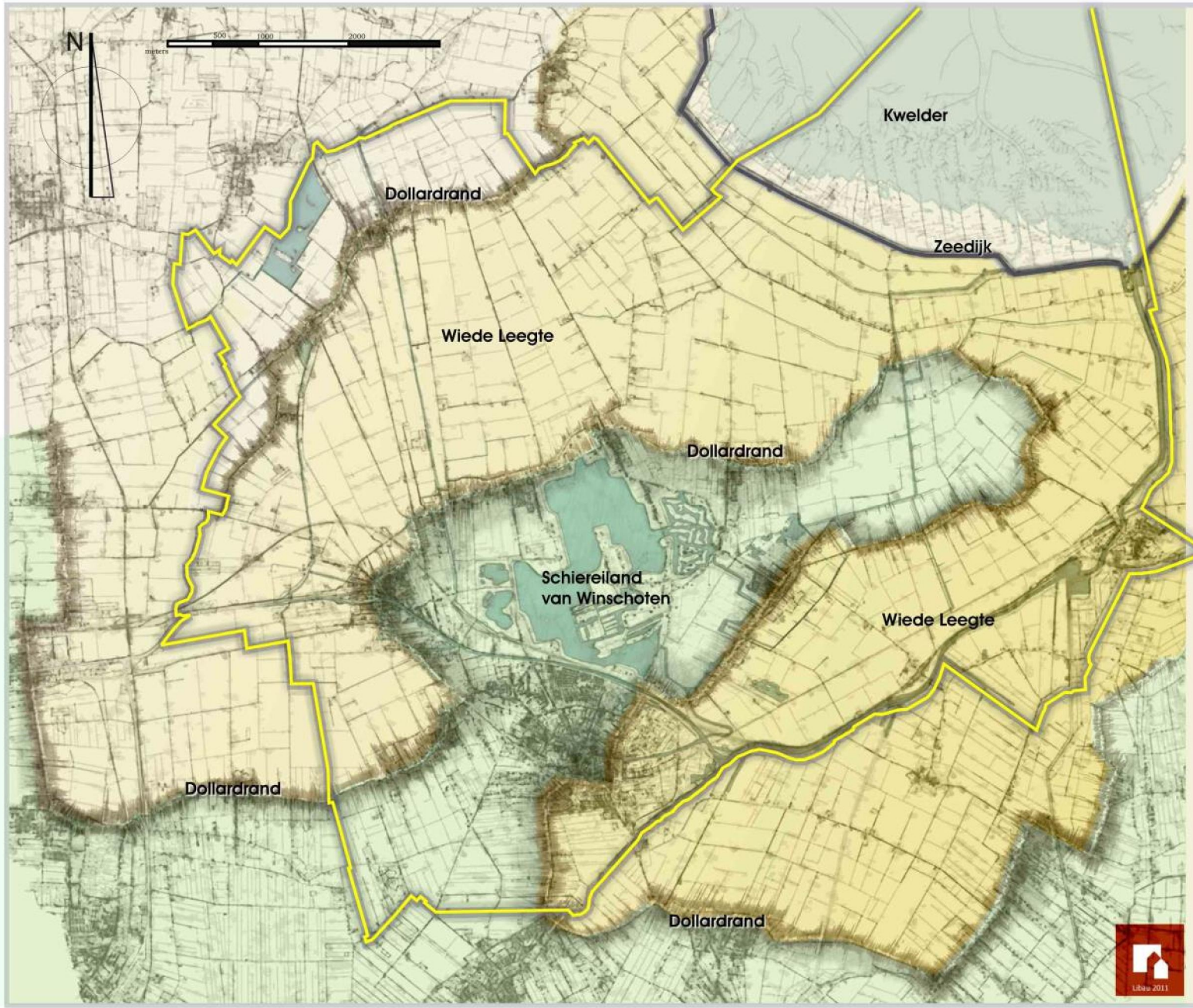

Ruimtelijk Karakteristieke Hoofdelementen

Kwelder - Gescheiden en verbonden door de Zeedijk. Kenmerken van het gebied - wadden(kust), puur natuur, onontgonnen, getijdewerking.

Zeedijk - Grens/verbinding Wiede Leegte en Kwelderland, vergezichten, waddenzeedijk

Wiede Leegte - Gescheiden door de Dollard - en Zeedijk. Kenmerken van het gebied - polderlandschap, incidentele boerderijen, weidsheid, openheid, landbouw, donker / licht.

Dollardrand - drager dorpen en boerderijen, hamrikken, groene linten, grens/overgangsgebied tussen de gebieden met scheiding en tevens verbinding.

Schiereiland van Winschoten - Gescheiden en verbonden door de Dollardrand. Kenmerken van het gebied -intimiteit, laantjes, arbeiders, dorpen, Blauwestad, groene kamers,met vensters op de Wiede Leegte

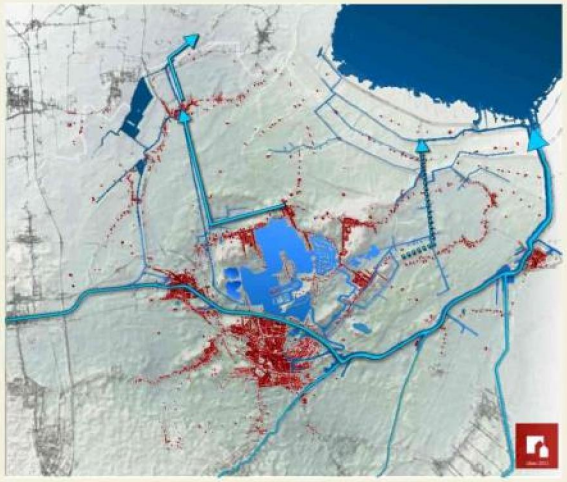

Waterhuishouding en waterverbindingen

De beheersing van de waterhuishouding vormt een belangrijk aspect van de Oldambtster cultuurhistorie. De waterhuishouding houdt primair verband met het terugveroveren van het gebied dat door de Dollard overspoeld is geraakt. De opeenvolgende inpolderingen worden systematisch aangepakt. De aanleg van dijken, het bemalen van laaggelegen veengebieden en polders en de oprichting van zijlvesten en waterschappen zijn daarbij essentieel. Nog altijd zijn sleeplijnen in het landschap herkenbaar, waarlangs de waterlopen zijn verlengd en sluizen zijn verplaatst in de richting van de Dollard.

In het Oldambt stromen de waterlopen in noordelijke richting naar zee. De oude, natuurlijke afwatering vindt plaats via een uitgebreid systeem van (getijde)riviertjes met als belangrijkste de Oude Ae, de Tjamme en de Siepsloot in het westen, en de Rensel, de Pekel A en de Westerwoldse A in het oosten. Tegenwoordig is het waterlopenpatroon over het algemeen vrij recht. Door overstromingen en opeenvolgende inpolderingen zijn veel natuurlijke waterlopen verdwenen. De nieuwe kanalen hebben een rationeel karakter. Verder zijn verschillende van de voormalige rivieren gekanaliseerd. Kenmerkend is dat het wijd verbreide netwerk van waterlopen uiteindelijk samenkomt in slechts twee, op de Dollard uitwaterende sluizen, te weten de Termunterzijl ten noorden van het Oldambt en de Nieuwe Statenzijl in het oosten.

Naast de afvoer van overtollig water dienen belangrijke waterlopen ook als vaarverbinding. Cruciaal voor de centrumpositie van Winschoten en ook de ontwikkeling van Scheemda is de aanleg van het Winschoterdiep. Dit kanaal is vanaf 1618 in fasen gegraven. Ten behoeve van de ontsluiting van de Pekelder venen wordt het Winschoterdiep in 1727 tot Winschoten verlengd. Ten oosten van de kern van Winschoten ontstaat een havengebied aansluitend aan de oude rivier de Rensel. De Rensel is via de Pekel A verbonden met de Westerwoldse A die uitkomt in de Dollard. Het Winschoterdiep is in de jaren vijftig ten noorden van Winschoten omgelegd. In het oostelijk deel van het Oldambt wordt voorzien in waterberging langs het tracé van het Winschoterdiep.

De natte kern van het schiereiland van Winschoten, waar in de achttiende en negentiende eeuw twee veenmeren worden drooggelegd, is vanaf 2005 met de komst van de Blauwestad opnieuw in een merengebied getransformeerd. Ter versterking van de toeristisch-recreatieve functie van het Oldambtmeer wordt gewerkt aan nieuwe verbindingen voor de recreatievaart, zoals de Noordelijke Vaarverbinding (ofwel de Blauwe Passage) ten noorden van Midwolda.

bron - kaartbeeld 'Rondje Groningen'

Deze vaarverbinding is een uitwerking van het 'Schetsboek Rondje Groningen' dat in 2010 door de gemeenten Oldambt, Delfzijl, Appingedam en Slochteren is vastgesteld. Het 'Rondje Groningen' is een integrale gebiedsontwikkeling met als doel het realiseren van een doorgaande vaarverbinding tussen het Oldambtmeer, het Schildmeer en de Dollard. De eerste fase in de aanleg van de Blauwe Passage is op 19 januari 2012 geopend.

Bovenregionale infrastructuur

De A7, het Winschoterdiep en het spoor maken het Oldambt tot een uitstekend bereikbaar gebied met goede verbindingen westelijk naar de stad Groningen en oostelijk naar Duitsland. De verschillende bovenregionale verbindingen liggen nagenoeg parallel en op relatief korte afstand van elkaar. Daarnaast loopt doorhet Oldambt ook een belangrijke natuurinfrastructuur: de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Tot slot zijn ruwweg langs de gemeentegrenzen de tracés van hoogspanningsleidingen aanwezig.

De EHS is een landelijk, samenhangend netwerk van natuurgebieden. Doel is het verschaffen van een groter leefgebied en betere overlevingskansen voor beschermde dieren en platen door het realiseren van onder meer robuuste ecologische verbindingen. Onderdeel van de EHS is de 'natte as' die vanuit het noorden langs het Oldambtmeer afbuigt in de richting van Duitsland, met een noordelijke uitloper naar de monding van Westerwoldse A. Ook het natuurgebied Reiderwolde in de Blauwestad maakt deel uit van de EHS.

Voor wat betreft de wegverbindingen loopt de handelsroute tussen Groningen en Duitsland van oudsher via de dorpenreeks Westerlee, Heiligerlee, Winschoten en vervolgens naar de rijksgrens via Beerta, Nieuw-Beerta en Nieuweschans. Later bestaat de belangrijkste verbinding uit de provinciale weg langs Noordbroek richting Scheemda en Winschoten. In de decennia na de Tweede Wereldoorlog wordt fasegewijs de rijksweg 42, de latere A7, aangelegd. Op 6 april 1994 heeft de officiële opening plaatsgevonden van het laatste wegvak als autosnelweg door minister Maij-Weggen. Bad Nieuweschans staat als Poort van Groningen op de kaart.

Het Winschoterdiep dat via de Rensel is verbonden met de Westerwoldse A vormt sinds de aanleg in 1727 een belangrijke ontwikkelingsas in het Oldambt. Het tracé heeft door de historische kernen van Winschoten en Scheemda gelopen, maar is later meermalen omgelegd. (zie Waterhuishouding en water-verbindingen)

Op 1 mei 1868 wordt de spoorlijn tussen Groningen en Winschoten in gebruik genomen. Deze lijn is aangelegd door de Staats-spoorwegen en loopt ten zuiden van het Winschoterdiep. Een half jaar na openstelling is het mogelijk door te reizen naar Nieuweschans. In 1876 wordt de lijn doorgetrokken naar Oldenburg.

Bovenregionale Infrastructuur en Ruimtelijke Hoofdstructuur

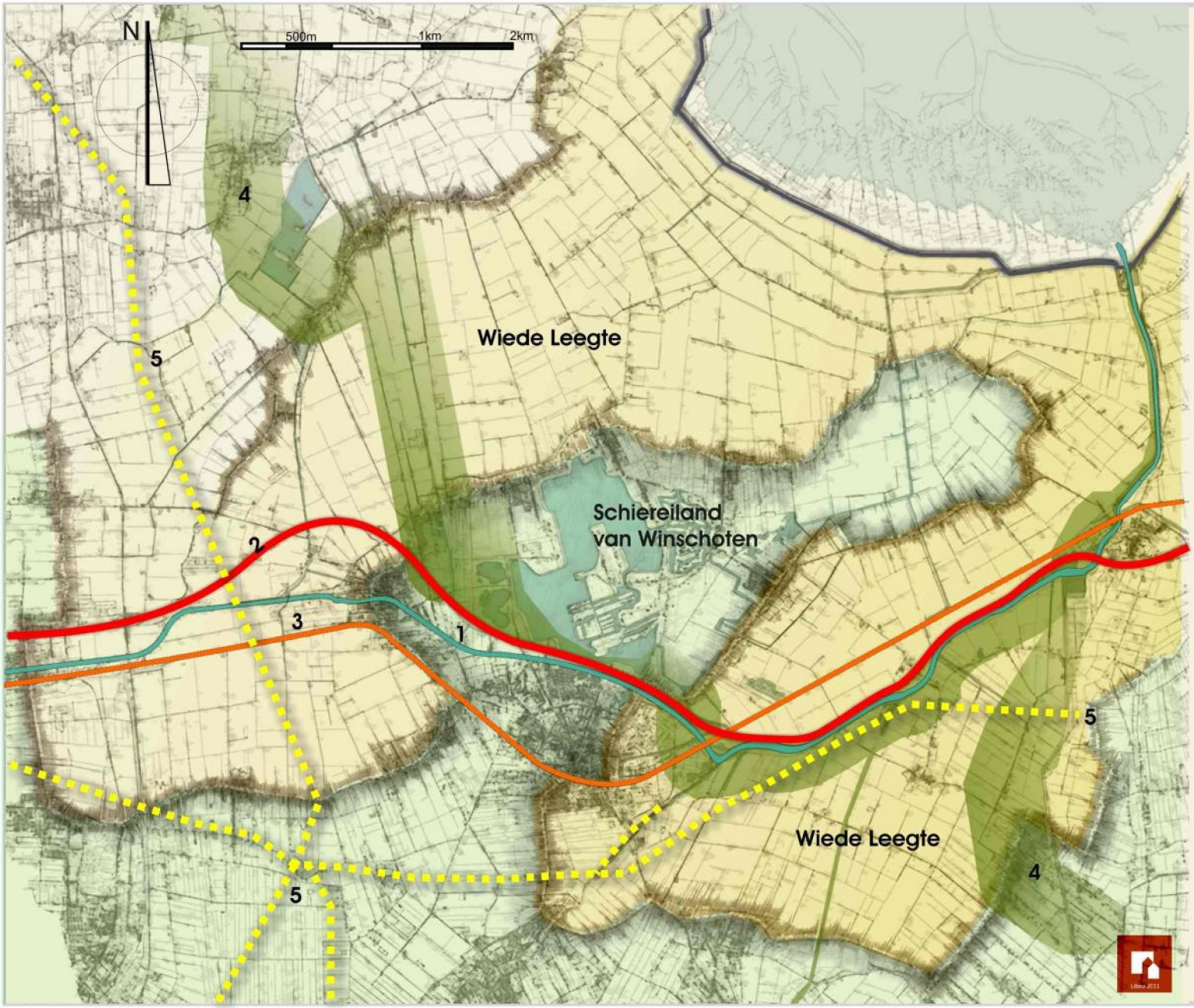

Legenda

1. Vaarverbindingen - Winschoterdiep
2. Snelweg - A7 Groningen naar Duitsland
3. Spoorlijn - Groningen naar Bad Nieuweschans
4. Natuurgebieden - EHS en verbinding zones (+ zoekgebieden)
5. Hoogspanningslijnen

REGIEAANWIJZINGEN

Bovenregionale infrastructuur

Bepalend voor de identiteit van het Oldambt is de openheid van het weidse polderland van de Wiede Leegte en de Dollardrand, de cultuurhistorisch waardevolle doorgaande linten waar van oudsher de dynamiek is geconcentreerd. In het zuidelijke deel van het Oldambt omsluit de krans van dorpen in de Dollardrand het meer besloten binnengebied van het Schiereiland van Winschoten. Deze landschappelijke kernkwaliteiten zijn eeuwenlang langs de lijnen van geleidelijkheid ontstaan.

Het beleid is gericht op behoud van de functioneel-ruimtelijke verschillen tussen de Wiede Leegte, de Dollardrand en het binnengebied van het Schiereiland van Winschoten en de leesbaarheid daarvan.

De bundels infrastructuur, met name de A7, maar ook het Winschoterdiep, het spoor en de EHS snijden dwars door deze hoofd gebiedsstructuur. Deze infrastructurele elementen vormen niet alleen cruciale (internationale) verbindingen, maar brengen ook een eigen dynamiek met zich mee.

De opgave is de ontwikkelingen van en rondom de tracés van snelweg, diep, spoor en EHS op zo'n manier te begeleiden dat de eigenheid van de gebieden die worden doorsneden behouden blijft.

Ongewenste verknopingen van functies aan de snelweg, het diep het spoor en de EHS worden tegengegaan in het belang van een heldere hoofd-opzet.

Wanneer nieuwe opgaven zich voordoen wordt uitdrukkelijk rekening gehouden met de essentiële verschillen in de ruimtelijke opbouw van de gebieden.

Vaarverbinding

Het realiseren van de noordelijke vaarverbinding vormt een actueel voorbeeld van dynamiek die samenhangt met bovenregionale infrastructuur. Het graven van de Blauwe Passage en de verbreding van het Nieuwe Kanaal leiden mogelijk tot verknoping van deze infrastructuur met nieuwe functies, bijvoorbeeld op het gebied van toeristisch-recreatief gebruik of natuurontwikkeling (realiseren 'natte as' van de EHS).

Bij ontwikkeling van de noordelijke vaar-verbinding wordt gestuurd op behoud van de kernkwaliteiten van het landschap die samenhangen met het contrast tussen het open polderlandschap van de Wiede Leegte en het meer besloten karakter van de cultuurhistorisch waardevolle doorgaande linten van de Dollardrand.

Windturbines

Grote delen van de Wiede Leegte zijn onlangs door het Rijk genoemd als zoekgebied voor windenergie. Door de mogelijke komst van windmolenparken zouden delen van dit Belvedèregebied transformeren tot energielandschap.

Besluitvorming over windmolenparken in de Wiede Leegte vraagt om een uiterst zorgvuldige afweging van de diverse belangen, waarbij de waarden van dit gelaagde en geleidelijk ontstane landschap nadrukkelijk worden onderkend. De voor Nederland uitzonderlijke openheid van het gebied is in het geding.

Daarnaast staan belangrijke natuurwaarden op het spel. Deze natuurwaarden worden beschermd middels de aanwijzing van het buitendijkse deel van de waddenkust als Natura 2000-gebied en het totale waddengebied als werelderfgoed.

Inpolderingen

Het landschap van de Wiede Leegte vertelt het verhaal van de inpoldering waarmee de mens de Dollard heeft teruggebracht tot zijn huidige omvang. Aanvankelijk is er geen Dollard, alleen de kronkelende monding van de rivier de Eems in zee. Vanaf eind 13e eeuw ontstaat de Dollard die het wierdenlandschap op de oeverwal van de Eems en het daarachter gelegen Middeleeuwse veen-ontginningslandschap steeds verder overspoelt. Twee stormvloeden veroorzaken in 1277 de eerste dijkdoorbraken. De Dollard wint stukje bij beetje terrein, mede door de slechte kwaliteit van de bestaande zeedijken. Het achterliggende veengebied vernat; dorpen als Midwolda, Scheemda en Finsterwolde worden verplaatst naar hoger gelegen terrein. Grote stukken veen raken los en gaan drijven.

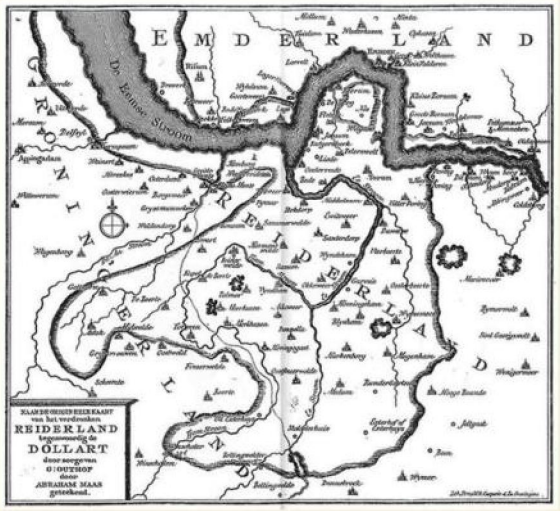

Kaart uitgegeven door G.Outhof en getekend door Abraham Maas (1590)

Onder politieke druk van de stad Groningen wordt in 1454 een dijk aangelegd van de Punt van Reide naar Finsterwolde. Deze dijk houdt echter niet lang stand en is geheel verdwenen.

sleeplijnen van inpolderingen

Direct nadat de Dollard in 1509 de grootste omvang heeft bereikt, wordt begonnen met kleine inpolderingen. Deze inpolderingen worden samengevoegd tot een grootschalig project: in 1545 wordt de eerste dijk voltooid die standhoudt. Deze dijk volgt het tracé Fiemel-Nieuwolda-Nieuw Scheemda en buigt af naar Scheemda-Midwolda-Finsterwolde. Het dijktracé is voor het grootste deel behouden gebleven en fungeert als drager voor de nieuwe reeks nederzettingen Oostwolderhamrik - Nieuwolda - 'tWaar - Nieuw-Scheemda van waaruit het nieuwe land opnieuw is ontgonnen.

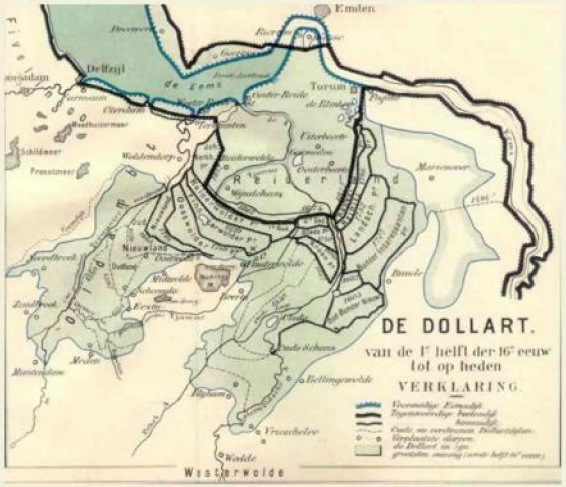

De opeenvolgende inpolderingen verlopen volgens een vast patroon. Men wacht totdat een flink stuk buitendijkse kwelder zo hoog is opgeslibd dat er kweldergras op groeit en stevig genoeg is om als ondergrond voor een nieuwe dijk te dienen. Ruwweg iedere veertig jaar wordt met een nieuwe inpoldering begonnen. Oude dijken worden veelal weggegraven zodra ze door verdere inpolderingen tot binnendijk en nutteloos zijn geworden. De ruilverkaveling heeft ervoor gezorgd dat ook de laatste sporen van weggegraven dijken in het verkavelingspatroon zijn verdwenen, op enkele knikken in polderwegen na. Hierdoor is het polderkarakter deels vervaagd. Ter plaatse van de jongere polders zijn meer sporen bewaard gebleven. Van de inpoldering uit 1769 resteert de Oude Zijl, een uitwaterende sluis in de dijk bij de kruising Polderweg-Lipskerweg. De dijk van 1862 bestaat nog als Reiderwolder Polderdijk, en ook de Johannes Kerkhovenpolder van 1878 is nog volledig aanwezig. Bij Hongerige Wolf herinnert de Grote Slapersluis uit 1924 aan de drooglegging van de Carel Coenraadpolder. De dijk van de Carel Coenraadpolder vormt de huidige zeedijk.

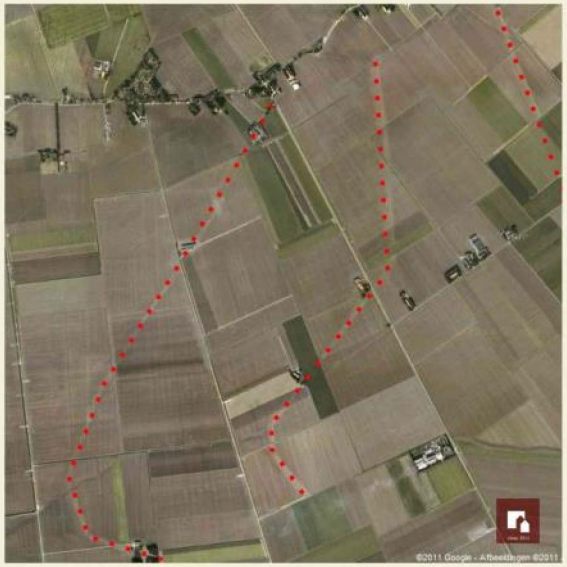

Herkenbare dijktracés / Wiede Leegte

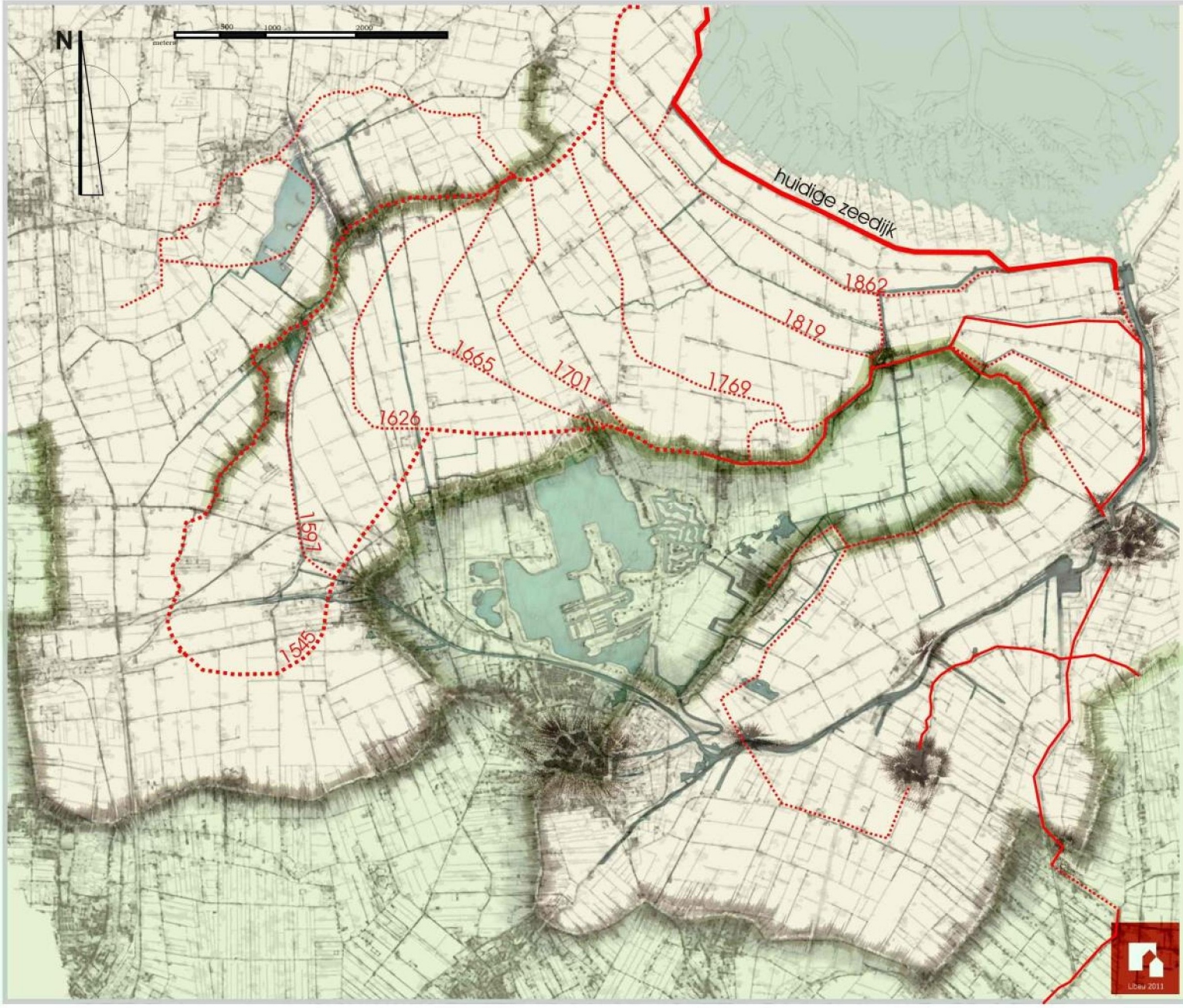

HOOFDSTUK 2 - Wiede Leegte

Inpolderingen

Legenda

(Restant) Dijklichaam aanwezig of tracé herkenbaar

Dijklichaam en tracé verdwenen, in satelliet foto's herkenbaar

Verkavelingpatronen en agrarisch grondgebruik in de Wiede Leegte

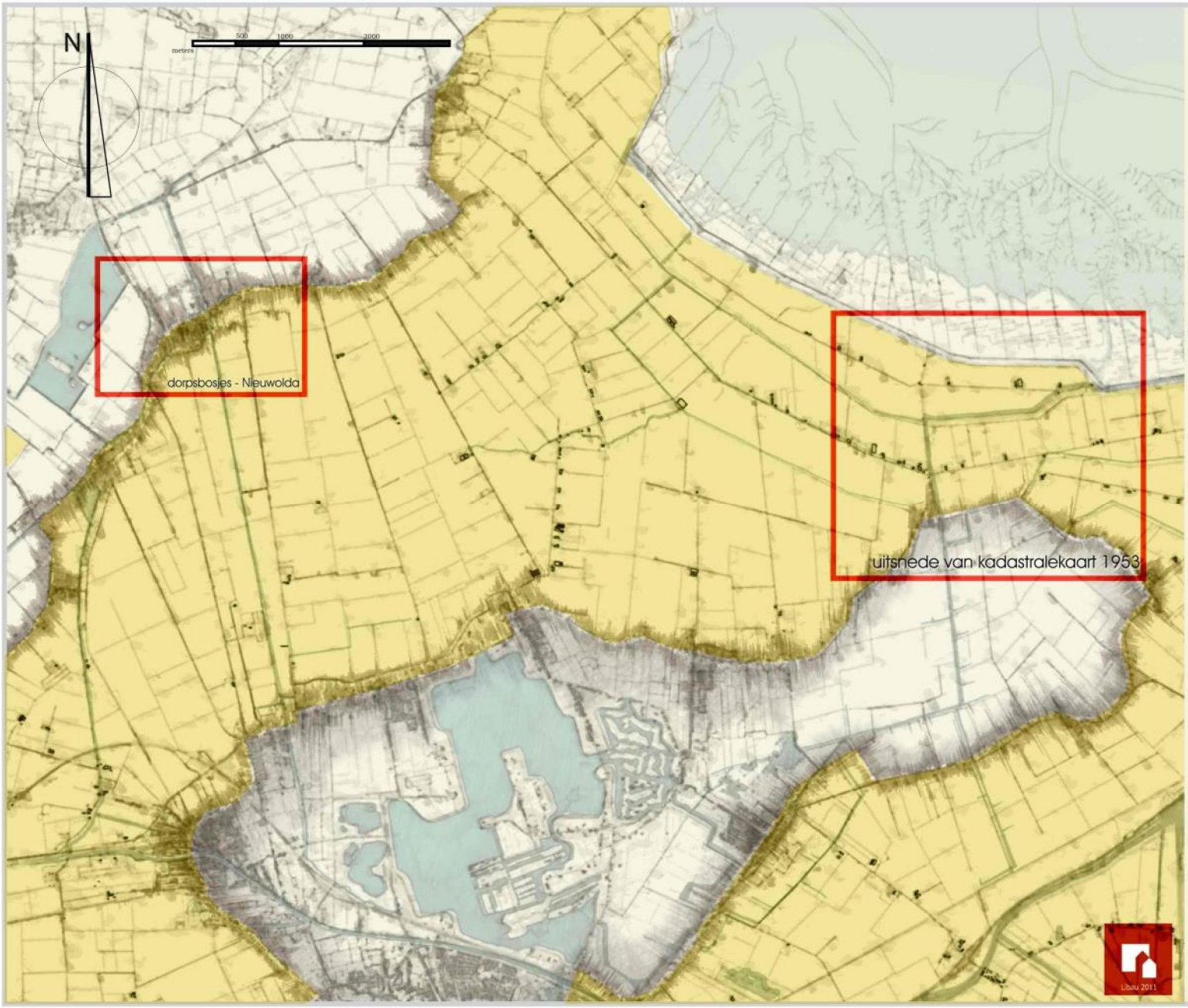

Linie van de Eems

Als grensstreek heeft het Oldambt een belangrijke rol gespeeld in de landsverdediging. In mei 1568 luidt de slag bij Heiligerlee het begin in van de Tachtigjarige Oorlog, de onafhankelijkheidsstrijd van de Nederlandse gewesten tegen de Spaanse overheersing. Deze strijd vormt de directe aanleiding voor de aanleg van verdedigingswerken in de vorm van schansen, vestingen en leidijken. Om aanvallen uit het oosten te pareren geeft graaf Willem Lodewijk van Nassau opdracht voor een op ingenieuze wijze aaneengesloten verdedigingslinie. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het Bourtanger moeras dat een natuurlijke barrière vormt en door zijlen en leidijken drassig blijft.

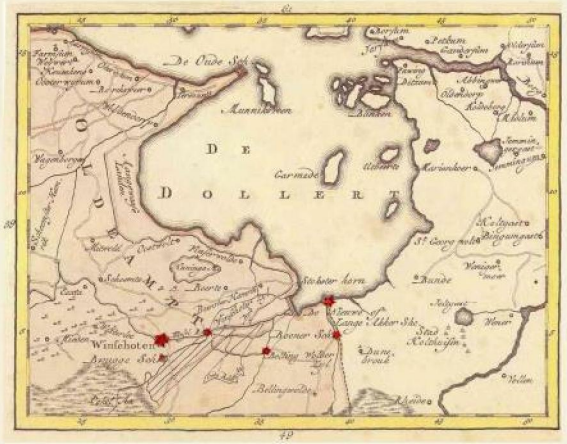

Uitgever Jan Christiaan Sepp 1773

Net ten zuiden van de huidige gemeentegrenzen van het Oldambt wordt in 1593 de Bellingwolder- of Oudeschans aangelegd. Vermoedelijk zijn de Bonerschansen versterking van Winschoten in hetzelfde jaar aangelegd. In 1624 volgt de versterking van Winschoten. Als gevolg van inpolderingen verschuift de zeedijk in noordelijke richting en moeten ook ten noorden van Oudeschans verdedigingswerken worden aangelegd om de doorgang vanuit het oosten te kunnen versperren. In 1628 wordt daartoe in opdracht van de stadhouder Ernst Casimir van Nassau een nieuwe schans aangelegd. Deze Nieuwe- of Langakkerschans ligt op een uiterst strategische positie in het grensgebied op het snijpunt van twee dijken en de afwatering van de Moersloot in zee. Naast de genoemde schansen bestaat de Eemslinie uit een verfijnd netwerk van waterlopen, leidijken en fortificaties als schansen, redoutes en flèches. Aan de linie zijn tot het eind van de achttiende eeuw telkens versterkingen toegevoegd, zoals de Beertsterzijl, Bellingwolderzijl, Beersterhamrik en Ulsda. Tegenwoordig vormen restanten van ontmantelde schansen en leidijken stille getuigen van de vroegere militaire betekenis van het gebied.

Bad Nieuweschans

Bad Nieuweschans is het enige dorp in de Wiede Leegte. Deze uitzonderingspositie kan worden verklaard door de afwijkende ontstaansgeschiedenis als schans in 1628 opgericht met het oog op de landsverdediging. Binnen de omwallingen ontstaat een komdorp met een orthogonaal stratenpatroon.

Kadastrale minuut omstreeks 1830

In 1815 wordt de defensieve functie van Nieuweschans opgeheven. Hoewel de omwalling is geslecht, zijn de contouren van de verdedigingswerken nog herkenbaar in het patroon van waterlopen, wegen en groenzones. Vanwege de gaafheid van de structuur en het bebouwingsbeeld is de historische kern van Bad Nieuweschans van rijkswege aangewezen als Beschermd Gezicht.

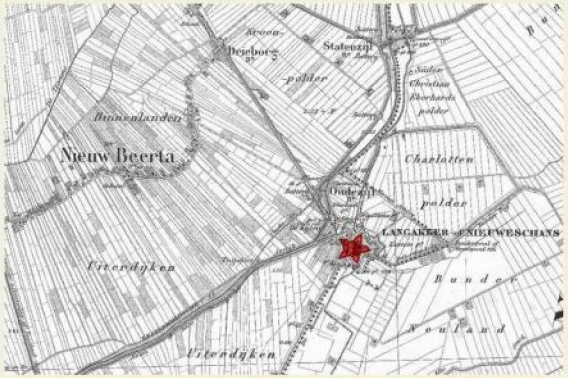

Topografisch Militaire Kaart (omstreeks) 1850

Na het verlies van de militaire betekenis krijgt Bad Nieuweschans nieuwe functies. Het dorp wordt geleidelijk uitgebreid met nieuwe schillen rond de oude kern. Deze schillen bestaan uit woongebieden, maar ook uit bedrijventerreinen die samenhangen met de komst van industrie. Naast grensdorp, woondorp met lokale voorzieningen en industriekern wordt met de komst van het kuuroord een nieuwe laag toegevoegd die ook in de gewijzigde naam tot uitdrukking komt.

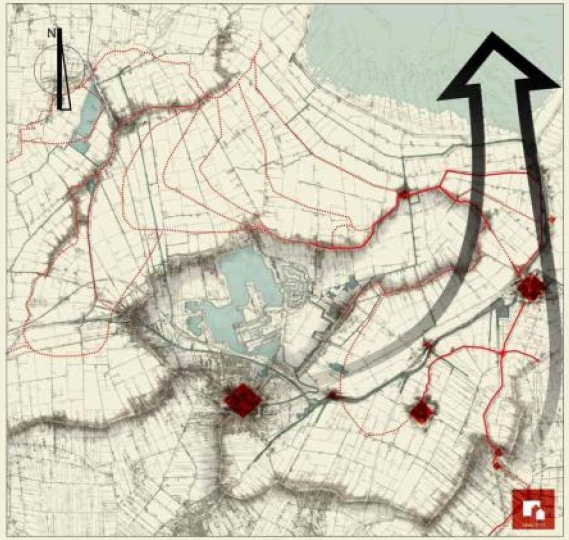

REGIEAANWIJZING

Bad Nieuweschans:

Door de diverse schillen rond de oude kern is de herkenbaarheid van Bad Nieuweschans als eiland in de ruimte van de Wiede Leegte deels vervaagd.

De adressering van Bad Nieuweschans als Poort van Groningen langs de A7 kan worden versterkt.

Er ligt een ontwerpopgave gericht op het zichtbaar maken van Bad Nieuweschans als zelfstandig element in de Wiede Leegte en het herkenbaar maken van het vestingverleden. Daarbij zijn de keuzes die worden gemaakt in de tussenzone tussen de snelweg en de kern van Bad Nieuweschans mede bepalend.

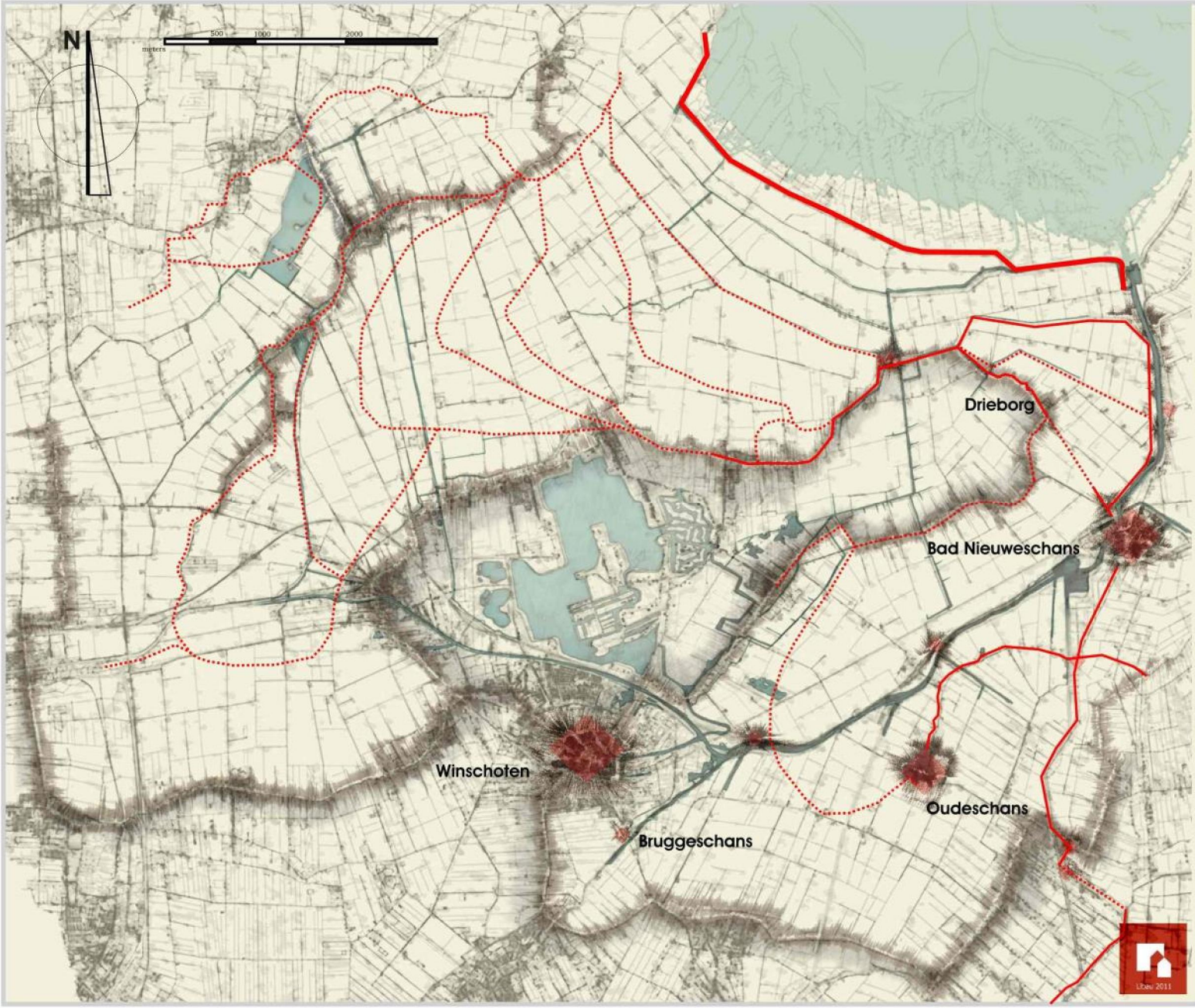

HOOFDSTUK 2 - Wiede Leegte

Schansen

Dijkenpatroon en Linie van de Eems.

De Wiede Leegte is ontstaan uit de opeenvolgende inpolderingen van de Dollard. In het oostelijk deel houdt de aanleg van verdedigingswerken van de Linie van de Eems gelijke tred met de fasegewijze inpoldering om zo de doorgang vanuit het oosten te kunnen blijven versperren.

Legenda

Vesting

Schans / Redoute / Flèche

(Restant) Dijklichaam aanwezig of tracé herkenbaar

Dijklichaam en tracé verdwenen

Nederzettingen-structuur van de Dollardrand

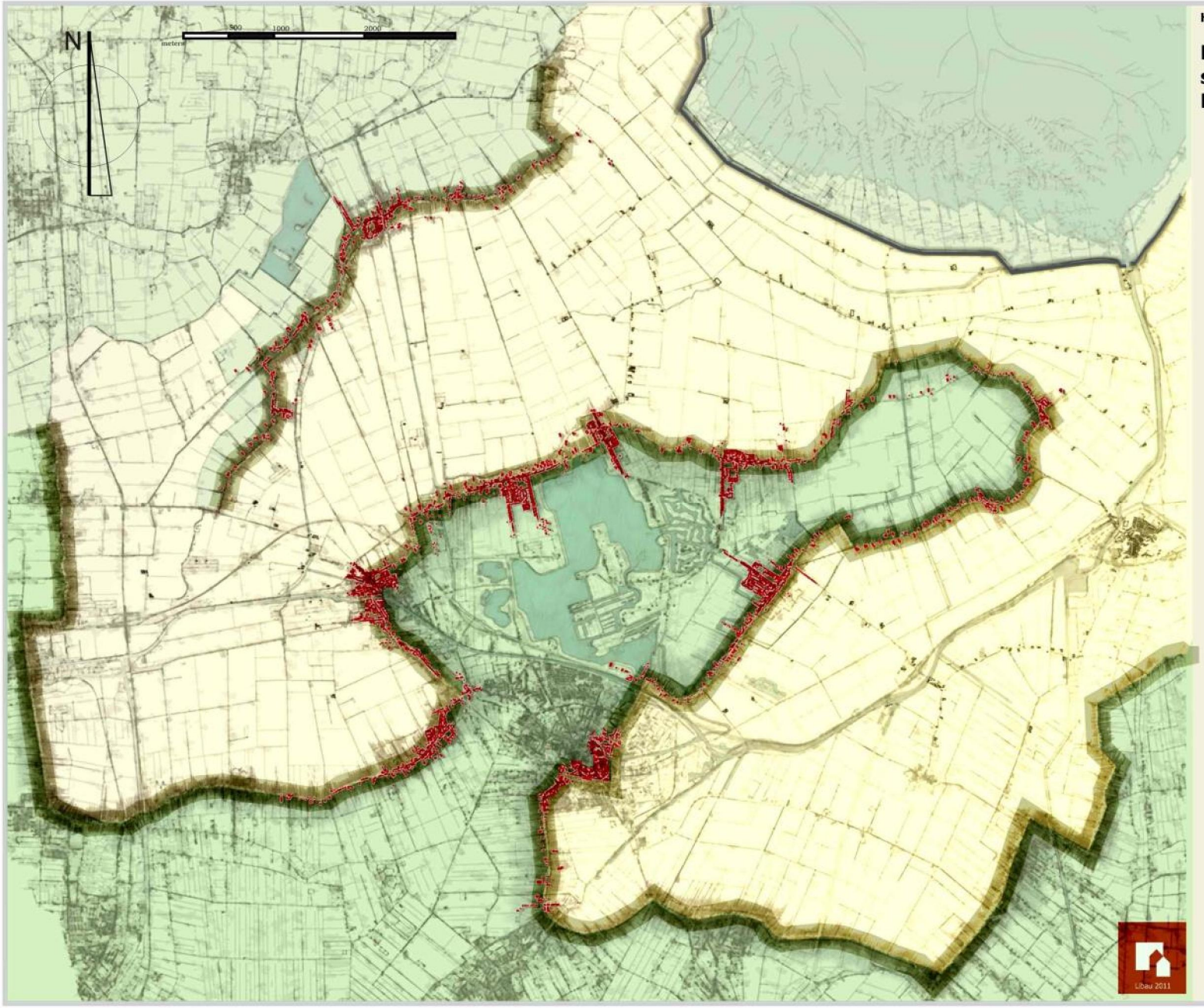

Stedenbouwkundige Basisstructuur

Nederzettingen-structuur van de Dollardrand

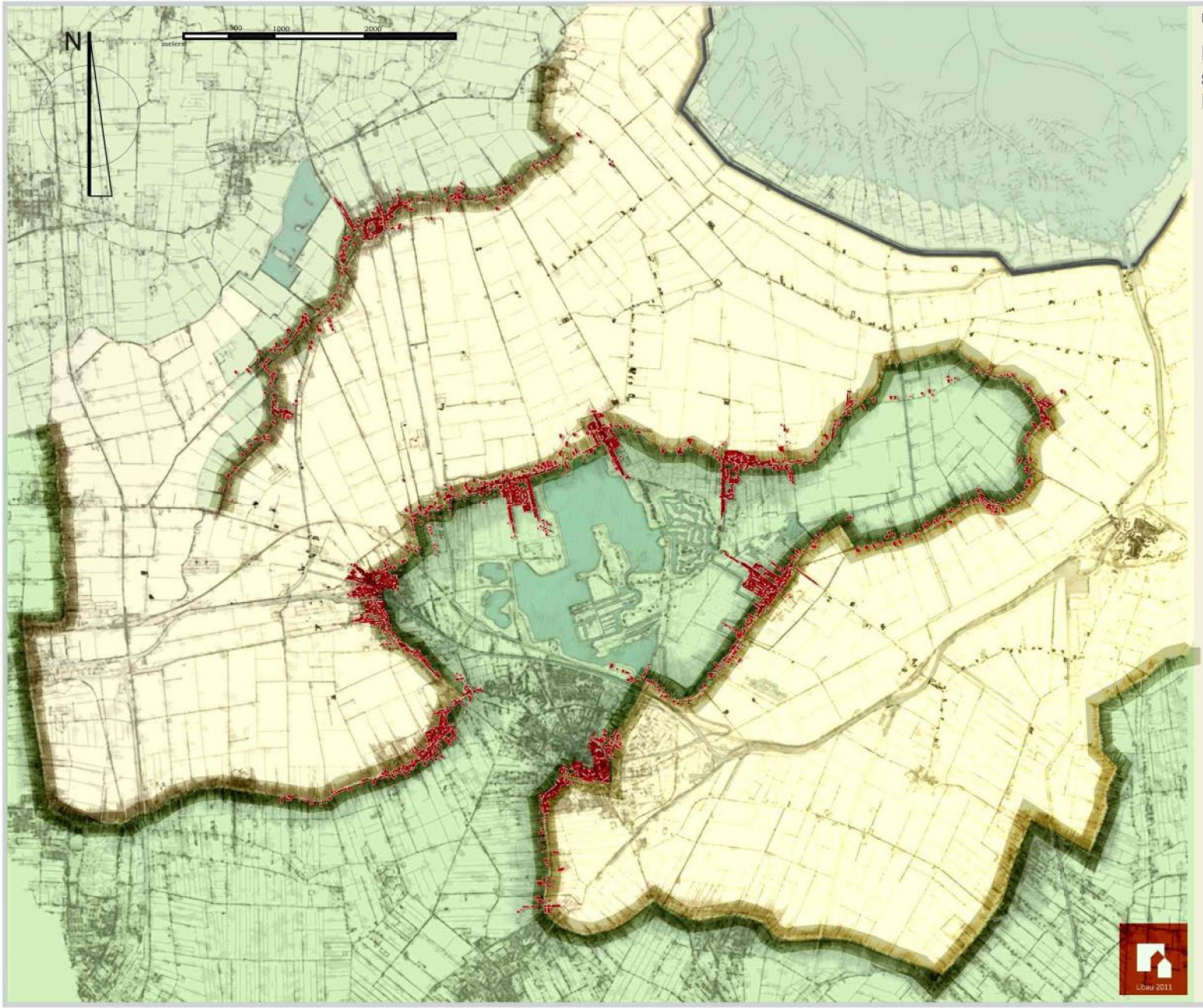

Oldambtmeerland binnenring nederzettingspatroon
-Specifieke dorpen structuur

Gezamenlijk vormen de plaatsen Scheemda, Midwolda, Oostwold, Finsterwolde, Beerta, Winschoten en Heiligerlee een ring met meer stedelijke dynamiek in het verder vooral agrarische Oldambt. Vanuit de occupatiegeschiedenis valt de ringvorm te verklaren door de ligging van deze dorpen op hoger gelegen, pleistocene zandruggen rond een komvormige laagte. Dit laaggelegen binnengebied is lange tijd een nat veengebied geweest met twee veenmeren, het Scheemdermeer en het Huningameer.

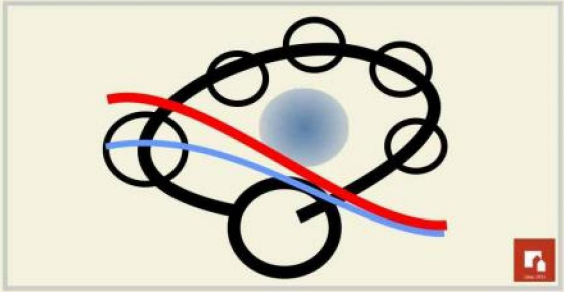

Dorpenkrans

Het Huningameer wordt pas rond 1840 definitief drooggelegd en in gebruik genomen als weidegebied. In het binnengebied ontstaan geleidelijk dun bebouwde linten met vooral kleinere boerderijen en landarbeiderswoningen. De oostelijke oever van het oude Huningameer is nog goed herkenbaar in de halve ronding van de weg langs de Kromme Elleboog en Ekamp. Nabij het ingepolderde meer kwam later de nederzetting Meerland te liggen. Het gebied is echter altijd relatief dun bevolkt gebleven. Het gehucht Scheemdermeer vormt de enige herinnering aan het tweede, drooggevallen meer in de komvormige laagte.

Huningameer op de Beckeringhkaart 1781

Met de aanleg van het Oldambtmeer in 2005 liggen de dorpen opnieuw rond een natte kern. De dorpen worden sinds de ontwikkeling van de Blauwestad ook wel aangeduid met de term het Blauwe lint. Kenmerkend voor de dorpenreeks zijn de doorgaande wegverbindingen via de hoofdlinten. Ook de voorzieningen zijn voor het overgrote deel in deze hoofdlinten gesitueerd.

Blauwestad

Blauwestad is de naam van het opzienbarende project waarbij acht vierkante kilometer landbouwgrond in het Oldambtmeerland tussen de plaatsen Winschoten, Scheemda, Midwolda, Oostwold, Finsterwolde en Beerta onder water is gezet. Doel van deze ongewoon drastische ruimtelijke ingreep is het Oldambt uit het oogpunt van leefbaarheid nieuw leven inblazen. Het gebied moet niet alleen aantrekkelijk worden voor nieuwe inwoners, bezoekers en bedrijven. Vooral ook het omliggende gebied moet meerwaarde gaan ondervinden. Blauwestad wordt ingezet ter vergroting van de werkgelegenheid in de regio, versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur, het wonen en verbetering van de bereikbaarheid in de regio.

Vanaf 2005 wordt het water ingelaten in het Oldambtmeer. Met het project wordt aan de bestaande natuur vier vierkante kilometer blauw en groen toegevoegd of herontwikkeld. Inclusief het meer van acht vierkante kilometer groot ontstaat zo een aaneengesloten natuurgebied van bijna twintig vierkante kilometer tussen reservaat De Tjamme in het noordoosten en de Midwolder Plassen en het landgoed Ennemaborg in het westen. De woonbebouwing van Blauwestad is losgehouden van de omringende dorpen en geconcentreerd op een aantal (schier)eilanden in het meer. In 2004 is de verwachting dat het nieuwe landschap met 1480 woningen en veel natuur rond 2016 zou worden bevolkt door vierduizend mensen. Omdat de kavelafname minder snel verloopt dan verwacht worden de woningbouwplannen getemporiseerd en aangepast. Daarnaast zetten provincie en gemeente in de Ontwikkelingsvisie Blauwestad (2010) in op de verdere inrichting in het gebied ter versterking van recreatie en toerisme in het gebied

Natuurontwikkeling Oldambtmeerland: van Ennemaborg tot bosbouw

In vergelijking tot het polderlandschap van de Wiede Leegte kent het Oldambtmeerland een meer besloten karakter dat samenhangt met de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Het gebied kan worden getypeerd als raamwerk van groene kamers. Hoewel beslotener, is ook hier geen sprake van een gesloten wereld; door openingen in de wanden van de 'groene kamers' zijn doorzichten mogelijk evenals vista's over het Oldambtmeer.

Het landgoed de Ennemaborg vormt een waardevol element in de landschapsbeleving van het westelijk deel van Oldambtmeerland. Grote delen van het landgoed zijn openbaar toegankelijk voor omwonenden en andere recreanten. Het zuidelijke deel wordt doorsneden door de A7 en het Winschoterdiep, hetgeen een belemmering vormt voor de toegang vanuit het zuiden.

De geschiedenis van het landgoed de Ennemaborg is nauw verbonden met de exploitatie van veen en bos. Deze exploitatie heeft een bepalende rol gespeeld in het westelijk deel van Oldambtmeerland en gezorgd voor het ontstaan van de Midwolder Plassen en de bebouwingslinten langs de Hoethslaan en Niesoordlaan.
Het oostelijk deel van Oldambtmeerland is in transitie. Met de komst van de Blauwestad zijn nieuwe natuurgebieden ontstaan. Tot slot is de commerciële bosbouw in het noord-oosten in principe van tijdelijke aard en niet openbaar toegankelijk.

REGIEAANWIJZINGEN

Blauwestad
Er ligt een ontwerpopgave voor delen van de zone tussen het Oldambtmeer en de achterzijde van de bebouwingslinten van de omringende dorpen. De ontwerpgave betreft de adressering van de dorpen aan het Oldambtmeer en de wijze waarop het meer zich aan zijn omgeving hecht. Het inpassen van nieuwe ontwikkelingen voortkomend uit de recreatieve dynamiek rond het meer is onderdeel van die opgave. **Van belang is dat structuurlijnen zichtbaar blijven of waar mogelijk worden hersteld, waardoor de ruimtelijke opbouw en ontstaans-geschiedenis van het gebied afleesbaar blijven.**

Natuurontwikkeling
Bij natuurontwikkeling in Oldambtmeerland wordt gestuurd op het afleesbaar houden van de landschappelijke onderligger, waaronder de komvormige laagte te midden van de dorpenkrans. Dit betekent onder meer dat naast meer besloten 'groene kamers' ook doorzichten tussen de verschillende deelgebieden behouden blijven. Ook liggen er kansen ten aanzien van de verbinding tussen de groengebieden onderling en met de nabijgelegen woongebieden.

N
meters
500
1000
2000
Oostwold
Finsterwolde
Midwolda
(1)
(2)
Blauwestad
Beerta
Scheemda
Winschoten
HOOFDSTUK 4 - Schiereiland
Oldambtmeerland
Blauwestad
Ontwikkelingsgebied
ussenzones
Ennemaborg en
Midwolder Plassen
Natuurontwikkeling
Landschappelijk
Raamwerk
met groene kamers doorzichten
op de Wiede Leegte en
Binnenlanden
Legenda
tussenzones
Ennemaborg (1)
Midwolder Plassen (2)
groene kamers
bosaanplant
uitzichtlijnen
visuele verbindingen
verbindingzones

Kwelder en Zeedijk

Profiel Zeedijk met boerderijenlint

Kwelder

Het Oldambt biedt als kustgebied bijzondere natuurwaarden. De Kwelder, het buitendijkse deel van de Waddenkust, wordt beschermd als Natura 2000 gebied. Bovendien heeft het totale Waddengebied de status van werelderfgoed. De huidige Zeedijk is ontstaan bij de aanleg van de Carel Coenraadpolder in 1924 en later op Deltahoogte gebracht.

Verdronken dorpen

Archeologie

Onder de zeeklei van de Wiede Leegte ligt deels nog het fossiele middeleeuwse veenontginningslandschap. Onder het kleidek zijn de resten van deze ontginningen in de vorm van nederzettingssporen van bijvoorbeeld steenhuizen, kerken, begraafplaatsen, wegenstructuur, verkaveling en grondbewerking goed bewaard gebleven. Aangenomen wordt dat de oude nederzettingen op de voormalige oeverwal van de Eems geheel zijn weggeslagen door de opeenvolgende Dollardinbraken. Wel is het mogelijk dat plaatselijk verspoelde resten van deze bewoning worden aangetroffen. Archeologische sporen vormen een belangrijke bron van informatie over de veenontginningen en de daarop volgende periode waarin de invloed van de zee dusdanig toeneemt dat het gebied verlaten moet worden.

Ten aanzien van de omgang met bekende en te verwachten archeologische waarden heeft de gemeente in 2010 gemeentelijk archeologiebeleid en een bijbehorende Beleidskaart Archeologie vastgesteld.

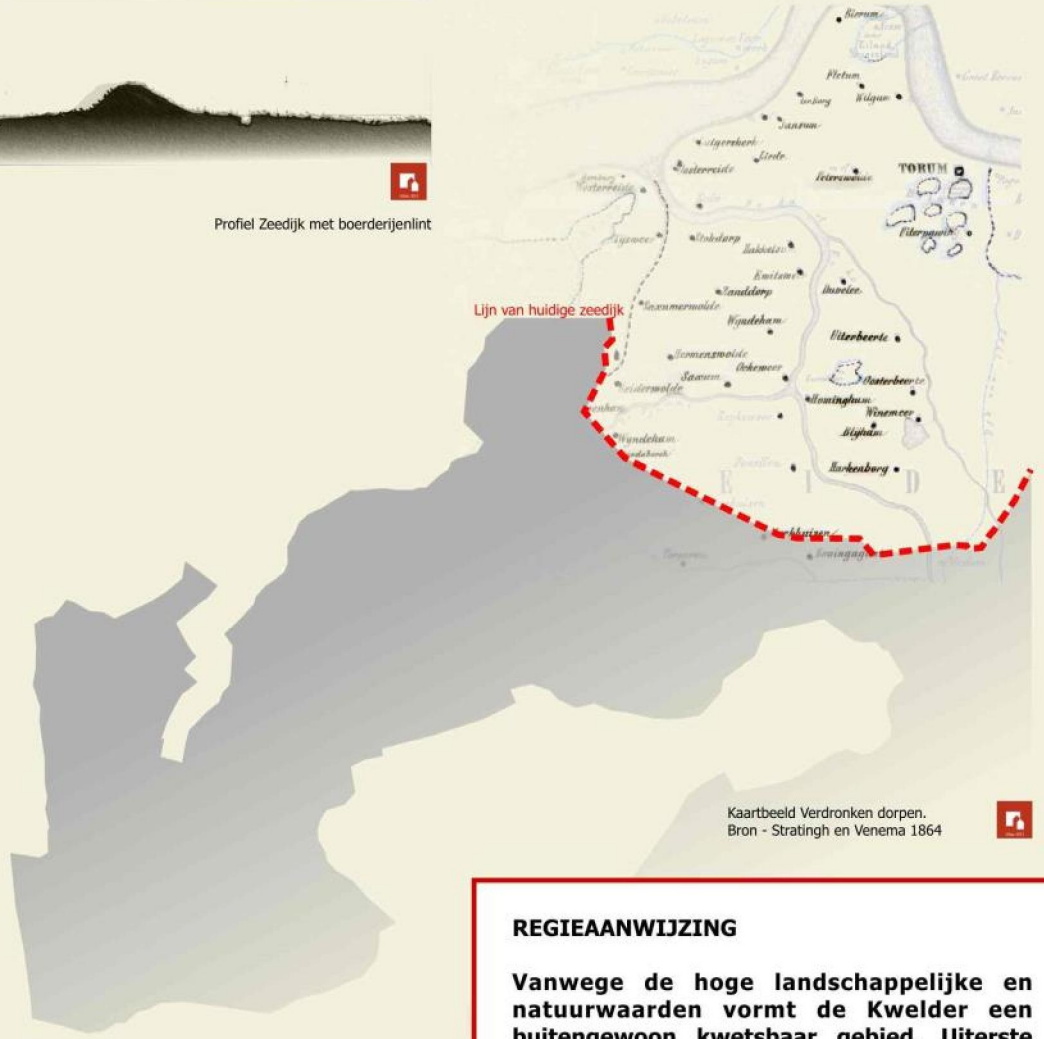

Kaartbeeld Verdronken dorpen.
Bron - Stratingh en Venema 1864

REGIEAANWIJZING

Vanwege de hoge landschappelijke en natuurwaarden vormt de Kwelder een buitengewoon kwetsbaar gebied. Uiterste behoedzaamheid is geboden. Dit geldt ook voor eventuele ingrepen ter plaatse van de Zeedijk en de directe omgeving daarvan, vanwege het feit dat de Zeedijk zowel in de Kwelder als in een groot deel van de Wiede Leegte als beeldbepalend element aanwezig is.

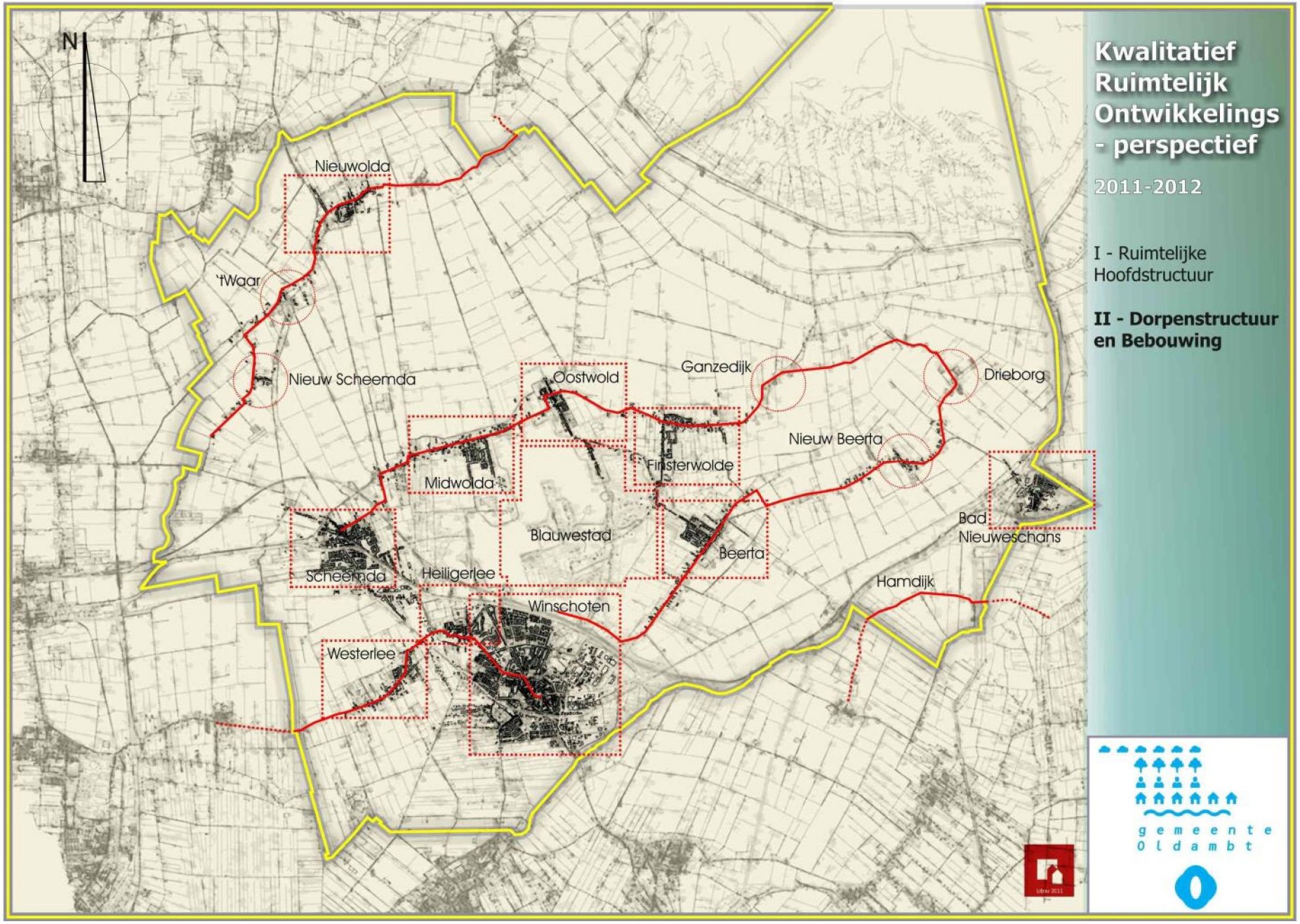

Kwalitatief Ruimtelijk Ontwikkelings - perspectief

2011-2012

I - Ruimtelijke Hoofdstructuur

II - Dorpenstructuur en Bebouwing

gemeente Oldambt

Dorpsstructuur en bebouwing

A. Dollardrand / noordelijke dorpen: Nieuw Scheemda - 't Waar - Nieuwolda

De bebouwingslinten op de oude dijken zijn oorspronkelijk vaak –op basis van de landaanwinning- aan een zijde bebouwd met soms zeer rijke boerderijen. Er is afwisseling tussen transparante agrarische delen waar mogelijk ook nog arbeiderswoningen aanwezig zijn en versmalde en verdichte dorpslinten met (winkel)voorzieningen en bedrijvigheid. De verdichte delen hebben ook steeds weer groene boerderijerven en laantjes naar het open landschap die het contrast tussen open en gesloten structuur beleefbaar maken.

De inzet is er primair op gericht de hoofdlinten in hun continue verloop en hun wisselende bebouwing en groene aankleding ruimtelijk zichtbaar te houden. De relatie met het open landschap blijft ook in de dorpen zo veel mogelijk intact. Voorzieningen die met behoud van de lineaire hoofdkarakteristiek en de ritmiek ingepast kunnen worden blijven in het lint geconcentreerd. Pleinvorming in de kernen en massieve, het zicht afsluitende dorpsbosjes aan de randen worden vermeden.

B. Dollardrand rond het Schiereiland van Winschoten: Scheemda - Midwolda - Oostwold - Finsterwolde - Ganzedijk - Oude Dijk - Drieborg - Nieuw Beerta - Beerta

De bebouwingslinten op de Dollardrand zijn te vergelijken met de linten op de oude dijken. De bebouwing kan ook tweezijdig zijn, met boerderijen aan de ene zijde en arbeiders/burger woningen met voorzieningen aan de andere zijde. Het wegverloop kent in de dorpen vaak scherpe hoeken op de plaats waar de ondergrond en de verkaveling daar aanleiding toe gaf. De dorpen zijn hier groter gegroeid vanwege de nabijheid van Winschoten. De aanwezigheid van de Dollard gaf plaatselijk aanleiding voor een haventje voor de meer oostelijk gelegen dorpen.

De inzet is er primair op gericht de hoofd linten in hun continue verloop en hun wisselende bebouwing en groene aankleding ruimtelijk zichtbaar te houden. De relatie met het open landschap blijft zo veel mogelijk intact, ook in dorpen. De plek van het haventje in Oostwold en de relatie met het Beertsterdiep in Beerta vragen een ontwerp. Voorzieningen die met behoud van de lineaire hoofdkarakteristiek en de ritmiek ingepast kunnen worden blijven in het lint geconcentreerd. Achter het lint gesitueerde woonwijken worden losgehouden van de lintbebouwing. Pleinvorming in de kleine kernen en massieve, het zicht afsluitende dorpsbosjes aan de randen worden vermeden. In Scheemda kan de oorspronkelijk loop van de weg en waterstructuur oplossing bieden aan het qua beeld rommelige straatpatroon.

C. Dollardrand / oude handelsroute: Westerlee - Heiligerlee - Winschoten

De bebouwing langs de route naar Duitsland loopt deels door het verstedelijkte gebied van Winschoten. Hier is de oude structuur minder zichtbaar vanwege de achtergelegen wijken. Heiligerlee tegen Winschoten is nog wel wat landelijker van bebouwing en oogt intiemer. In de stad zijn delen van de route met grootschalige bedrijven en appartementen bebouwd, terwijl in het hart van Winschoten het lint opsplitst is evenwijdige staten met verschillend karakter. Hier lopen het gedempte Winschoterdiep (Venne) pal naast de Langestraat, die vrijwel geheel met winkels is bebouwd. Waar het lint een scherpe knik maakt(overgang Langestraat-Torenstraat) gaat het doorgaande karakter enigszins verloren. De dwarsstructuur in de vorm van de Vissersdijk is door pleinvorming en een winkelpassage onduidelijk geworden. Hier is de relatie naar het lint naar Pekela verbroken, terwijl het lint naar Blijham via de Markt door de inrichting van het Schönfeldplein is verstoord. De Blijhamsterstraat is ruimtelijk nogal losgesneden van het gedeelte ten zuiden van de spoorlijn.

De inzet is er primair op gericht de hoofdlinten in hun continue verloop en hun wisselende bebouwing en groene erfinrichtingen ruimtelijk zichtbaar te houden. De relatie met het open landschap blijft buiten het verstedelijkte gebied zo veel mogelijk intact. In de bebouwing blijft de lintstructuur los van de meer open en groene achterliggende wijken. De eigen identiteit van Heiligerlee t.o.v. Winschoten blijft herkenbaar in het lint. De Hoorntjesweg krijgt als deel van de oude structuur weer een verbinding met het overige deel van het hoofdlint. De oorspronkelijke aansluiting van de oude structuurlijnen, incl. het oude verloop van de kanalen op elkaar in het hart van Winschoten kan een oplossing bieden voor de plaatselijk onduidelijke ruimtevormen ter plaatse (Vissersdijk). Voorzieningen die met behoud van de lineaire hoofdkarakteristiek en ritmiek ingepast kunnen worden blijven in het lint geconcentreerd. Inpassingen worden qua positie, hoofdvorm en aanzichten geënt op de directe omgeving. In de context van Winschoten kunnen grotere volumes worden ingepast, mits altijd een front naar de straat wordt gevormd, het ritme van de gevels aansluit en de rooilijn gevolgd.

De arbeiderslinten ogen soms onsamenhangend. Toch zijn deze structuren waardevol als onderdeel van het geheel met de hoofdlinten, van waaruit deze zijn ontstaan. Door de ligging geven de dwarslinten en laantjes een directe verbinding met het omringende, vaak open landschap, waardoor een ruimtelijk contrast aanwezig is. De laantjes vormen qua bewoning tevens een aantrekkelijk gegeven vanwege de vaak ruime kavels met zichtlijnen naar het landschap en de mogelijkheid voor relatief grote bijgebouwen. De woonlinten in Winschoten geven een beeldbepalend patroon aan de wijken rondom de binnenstad. De afwisseling van diverse bouwmassa's en stijlen bieden tevens een aantrekkelijk leefklimaat en ruimte aan kleinschalige bedrijvigheid.

De arbeiderslaantjes bieden ook in de toekomst perspectief op een landelijk en waardevol woonmilieu. Bij vervanging van de vaak kleine bouwmassa is een respectvolle benadering ten opzichte van de positie en bebouwingschaal in de omgeving aangewezen. Qua vormgeving kan gevarieerd worden mits de materialen en details van de omgeving uitgangspunt blijven. Bij grotere of dubbele kavels kunnen afwijkende volumes worden ingepast. In deze gevallen zal ook worden afgeweken van de rooilijn. De dichter bebouwde dwarslinten in de agglomeratie van Winschoten blijven door schaal en diversiteit zichtbaar als de ruggegraat van de wijk. Indien het oude verloop niet meer intact is, wordt ernaar gestreefd dit te herstellen.

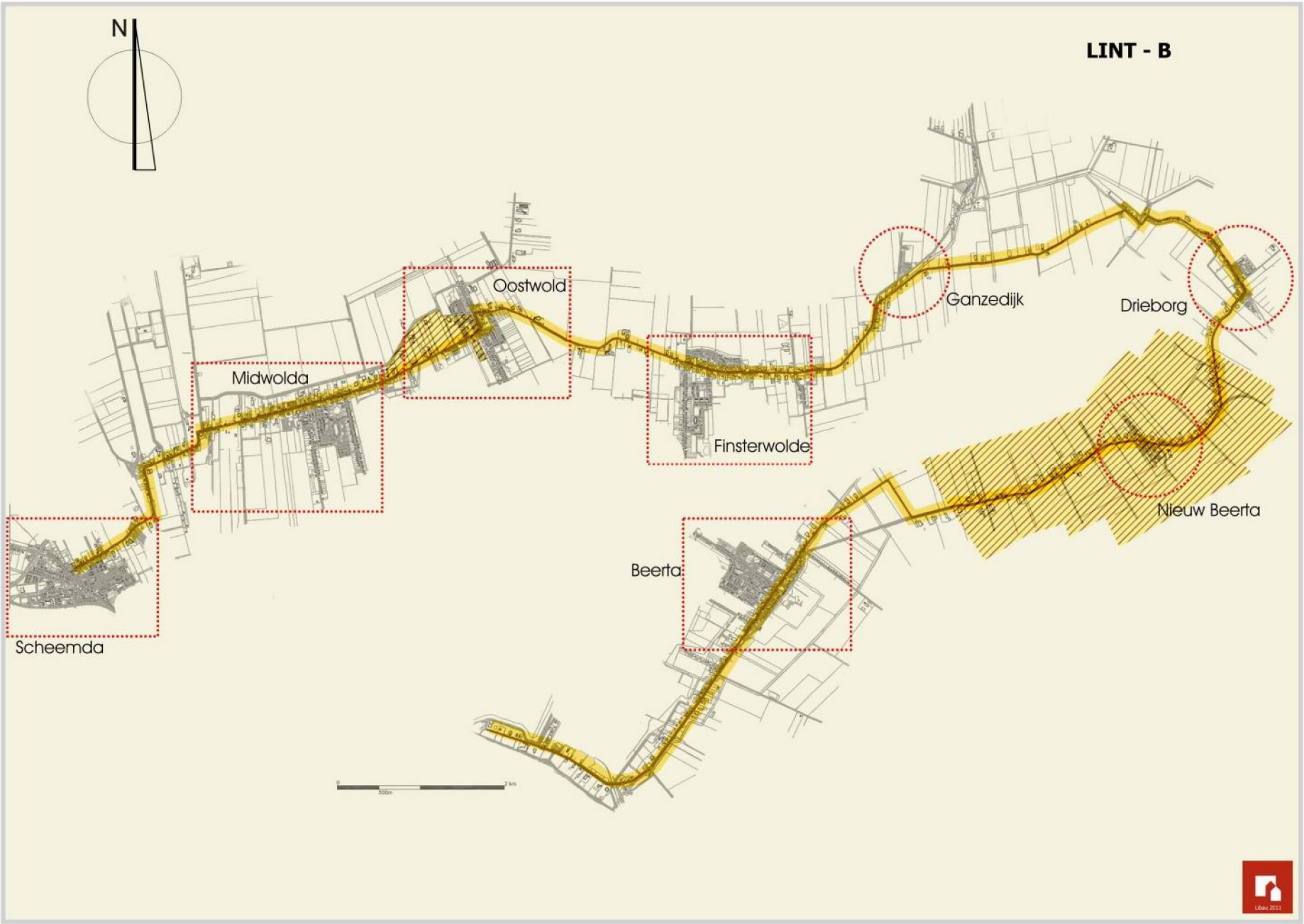
N
LINT - B
Oostwold
Ganzedijk
Drieborg
Midwolda
Finsterwolde
Nieuw Beerta
Beerta
Scheemda

LINT - B

GEBIEDSKARAKTERISTIEKEN	REGIEAANWIJZINGEN
rand op de grens van het oorspronkelijk hoger gelegen schiereiland	
lint met boerderijen, arbeiderswoningen en dorpsstructuren	inrichting ruimte en nieuwbouw gericht op de ervaarbare eenheid van het lint
min of meer transparant lint, met verdichtingen bij de dorpen	welstandsbeleid gericht op afleesbaarheid gegroeide structuur in landschap
door kronkelend verloop zichtlijnen in weids landschap	open landschap beleefbaar houden door strategische boombeplanting
kleine dijkdorpen: Ganzedijk, Drieborg, Nieuw Beerta	historische dorpsstructuren met aftakking landwegen herkenbaar houden
Oostereinde bevat functies die bij Winschoten horen	doorgaande Dollardrand Winschoten met boerderijen handhaven/uitbouwen
Hoofdweg ten zuiden van Beerta grote boerderijen aan oostzijde	boerderijenensemble blijft beeldbepalend, wellicht met functieverandering
Nieuw Beerta bezit grote rijke boerderijen aan noordzijde	beschermd gebied Nieuw Beerta vraagt geïntegreerd landschapsbeleid (erven)

BIJZONDERE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Twee beschermde gezichten maken deel uit van het lint: het boerderijenlint ten westen van de kern van Oostwold en het boerderijenlint Nieuw Beerta. In het beschermde boerderijenlint van Oostwold liggen in totaal 7 boerderijen en 2 woonhuizen verspreid als eilanden in het open gebied tussen Oostwold en Midwolda. Doorzichten vanaf de Huningaweg naar het polderlandschap in het noorden. Overgang naar boerderijenlint van Midwolda is geleidelijk. Grens met kern van Oostwold (beschermd gezicht kerksituatie) is zeer abrupt. In Nieuw Beerta strekt zich langs de Hoofdweg en Verlengde Hoofdweg een ijle lintbebouwing uit. Boerderijen en erven zijn in beide beschermde gezichten typerend voor het Oldambt in de periode 1850-1940. In Beertsterhogen zijn enkele nieuwe boerderijen gerealiseerd die minder goed in het bebouwingsbeeld passen. Boerderijen liggen verschoven ten opzichte van elkaar; alle bebouwing is echter wel op de weg georiënteerd en met de nok evenwijdig aan de kavelgrens. Meestal staat er niet gelijktijdig bebouwing aan weerszijden van de weg.Vrijwel altijd is de ruimte tegenover een boerderij onbebouwd. Hierdoor is buiten de bebouwde kom sprake van een continue directe relatie met het open landschap. Erven hebben meestal singelbeplanting met hoge loofbomen, de bijbehorende siertuin heeft vaak nog kenmerken van de oorspronkelijke 'slingertuin'.

REGIEAANWIJZINGEN

Het beleid is in het beschermde gezicht gericht op behoud van waardevolle historische structuur. Voor wat betreft de beeldkwaliteit worden hoge eisen gesteld passend bij overwegend hoogwaardige architectuur in het boerderijenlint (nadere uitwerking in de vorm van bijvoorbeeld een beeldkwaliteitplan).

LINT - B

5. Drieborg
6. Nieuw Beerta

LINT - B

9. Oostwold

LINT - B

Oostwold

GEBIEDSKARAKTERISTIEKEN	REGIEAANWIJZINGEN
wegdorp op kruispunt van wegen van de Dollardrand	
kern als ruimtelijke verdichting in het lint met voorzieningen	dynamiek in centrale deel van hoofdlint houden (tussen de wegaansluitingen)
kruising Goldhoorn-Hoofdstraat vertoont hiaten in bebouwingstructuur	oude dorpsstructuur met haventje ruimtelijk herkenbaar maken (ontwerp)
aan westzijde beschermd gezicht met kerk en boerderijen	ruimtelijk beleid gericht op dorpsentree met zicht op beschermd gebied
Klinkerstraat is woonlint met arbeiderswoningen en voorziening	inpassingen mogelijk, informele kleinschalige woonsfeer beschermen
dorpsentree aan oostzijde via Goldhoorn mist begeleidend groen	dorpsentree Goldhoorn ruimtelijk versterken

BIJZONDERE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

De kerksituatie heeft een historisch-ruimtelijke structuur die is ontstaan in de tweede helft van de 18e eeuw met de bouw van de pastorie (1771, RM) en de kerk (1775, RM). Typerend zijn de symmetrie in de opbouw en de aanwezigheid van zichtlijnen. Wijkt sterk af van lintstructuur maar sluit wel aan bij het heersende opstrekkende verkavelingssysteem. De centrale zone heeft een meer open karakter en bevat bijzondere functies: kerk, pastorie en school. De flankerende lanen hebben kleinschalige bebouwing van landarbeiders en ambachtslieden. De Kerksingel vormt een zichtas gericht op de kerk. De pastorie met parkachtige tuin beheerst het beeld vanaf de Huningaweg. In de zichtas van pastorie ligt aan overzijde van de weg de begraafplaats. Door hoog opgaand geboomte en begroeide erven onstaat een beslotenheid die contrastreert met openheid van het aangrenzende agrarische landschap.

REGIEAANWIJZINGEN

Het beleid is gericht op behoud van de waardevolle historische structuur. Voor wat betreft de beeldkwaliteit worden hoge eisen gesteld passend bij sobere beeld kleine, vrijstaande woningen aan de lanen (nadere uitwerking in de vorm van bijvoorbeeld een beeldkwaliteitplan en bieden van ondersteuning).

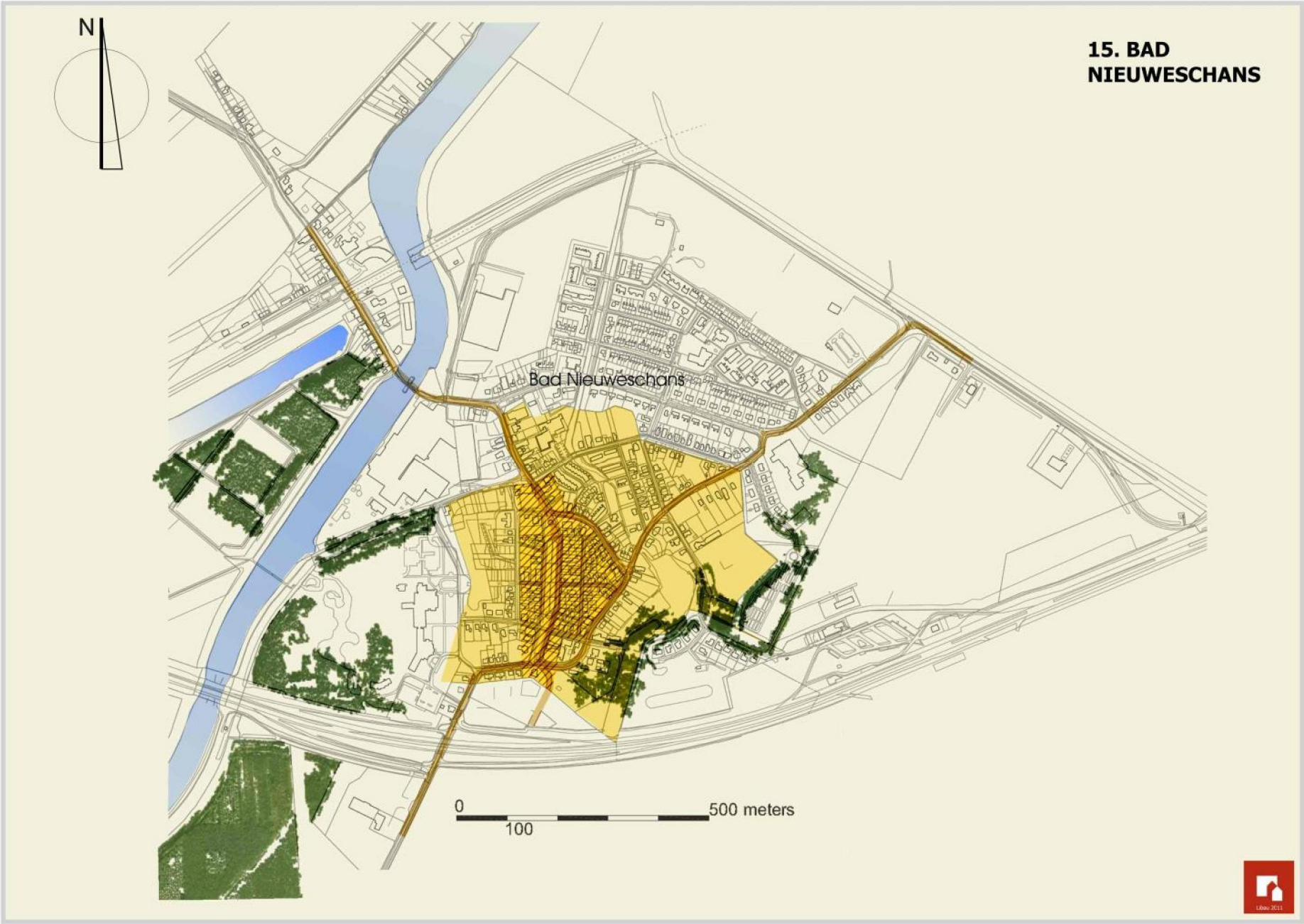
N
15. BAD
NIEUWESCHANS
Bad Nieuweschans
0
100
500 meters

Bad Nieuweschans

GEBIEDSKARAKTERISTIEKEN	REGIEAANWIJZINGEN
schansdorp in Wiede Leegte	
gesloten staatwanden, hierarchie Voorstraat-Achterstraat	oude compacte vestingstructuur in een open landschap zichtbaar maken
beschermd dorpsgezicht; veel monumenten en karakteristieke panden	monumenten en plekken met karakteristieke panden behouden
grenspost, knooppunt spoor, water, A7	entree van Groningen met zichtlijnen afleesbaar maken, snelwegpanorama
oude industrie langs het water aan westzijde,	maken van toekomstvisie voor karakteristieke industriegebouwen en kades
kuuroord in parkachtige setting aan westzijde	ervaarbare groenstructuur met looproutes om de vesting (Masterplan is aanzet)
naoorlogs woonwijkje, ongebruikt bedrijventerrein aan oostzijde	bedrijventerrein en woonwijk meer ruimtelijk aansluiten in vernieuwde setting
voorzieningen en galeries in de oude kern en noordelijke uitvalweg	dynamiek en voorzieningen in dorpskom handhaven/versterken
oude locomotieven remise en silo ten noorden van Westerwoldse A	bebouwing noordzijde (Oude Zijl) met dijk en water beleefbaarder maken

BIJZONDERE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Het beschermde gezicht bestaat uit de historische kern van het schansdorp dat in 1628 is gesticht, en enkele beeldbepalende 19e-eeuwse elementen. Wordt gewaardeerd en beschermd vanwege de gaaf bewaard gebleven oorspronkelijke structuur en de historische bebouwing. Overzichtelijke hoofdstructuur: twee voorstraten ter weerszijden van de gracht (later exercitieterrein, nu plantsoen), daarachter parallel lopende 'achterstraten' en een straat die de gracht en genoemde straten loodrecht halveert. Na de opheffing van de vesting in 1870 is de verdedigingsgordel ontmanteld. Slechts een gedeelte van de gracht aan de oostzijde resteert. De vijfhoekige grondvorm van het gebied binnen de wallen en de hoofdstructuur van het stratennet zijn echter duidelijk herkenbaar in de huidige plattegrond bewaard gebleven. De Voorstraat is het voornaamste element in de ruimtelijke opbouw en is door de bijzondere indeling van de openbare ruimte en de bebouwing aan weerszijden bepalend voor de identiteit van Bad Nieuweschans. Noordoostelijke bebouwingswand: hechte, stedelijke gevelwand, gelijkmatige parcellering, vermoedelijk ontstaan bij de eerste uitgifte van percelen bouwgrond. Westzijde van de Voorstraat: veel willekeuriger situering van de bebouwing, later en landelijker karakter. Bebouwing westzijde Achterstraat: bestaat nog voornamelijk uit stallen en opslagplaatsen. Oostzijde is geen gesloten geheel meer. Ook de klinker- en keibestrating is in hoge mate bepalend voor het historische karakter van de achterstraten.

REGIEAANWIJZINGEN

Redengevende omschrijving beschermd gezicht: 'voor iedere wijziging in het beeld dient op zorgvuldige wijze overwogen te worrden of plaats, materiaal, vorm en afmetingen zodanig gekozen zijn, dat het inpassen in de bestaande situatie optimaal geschiedt' (nadere uitwerking in de vorm van bijvoorbeeld een beeldkwaliteitplan).

Nederzettingen-structuur van de Dollardrand

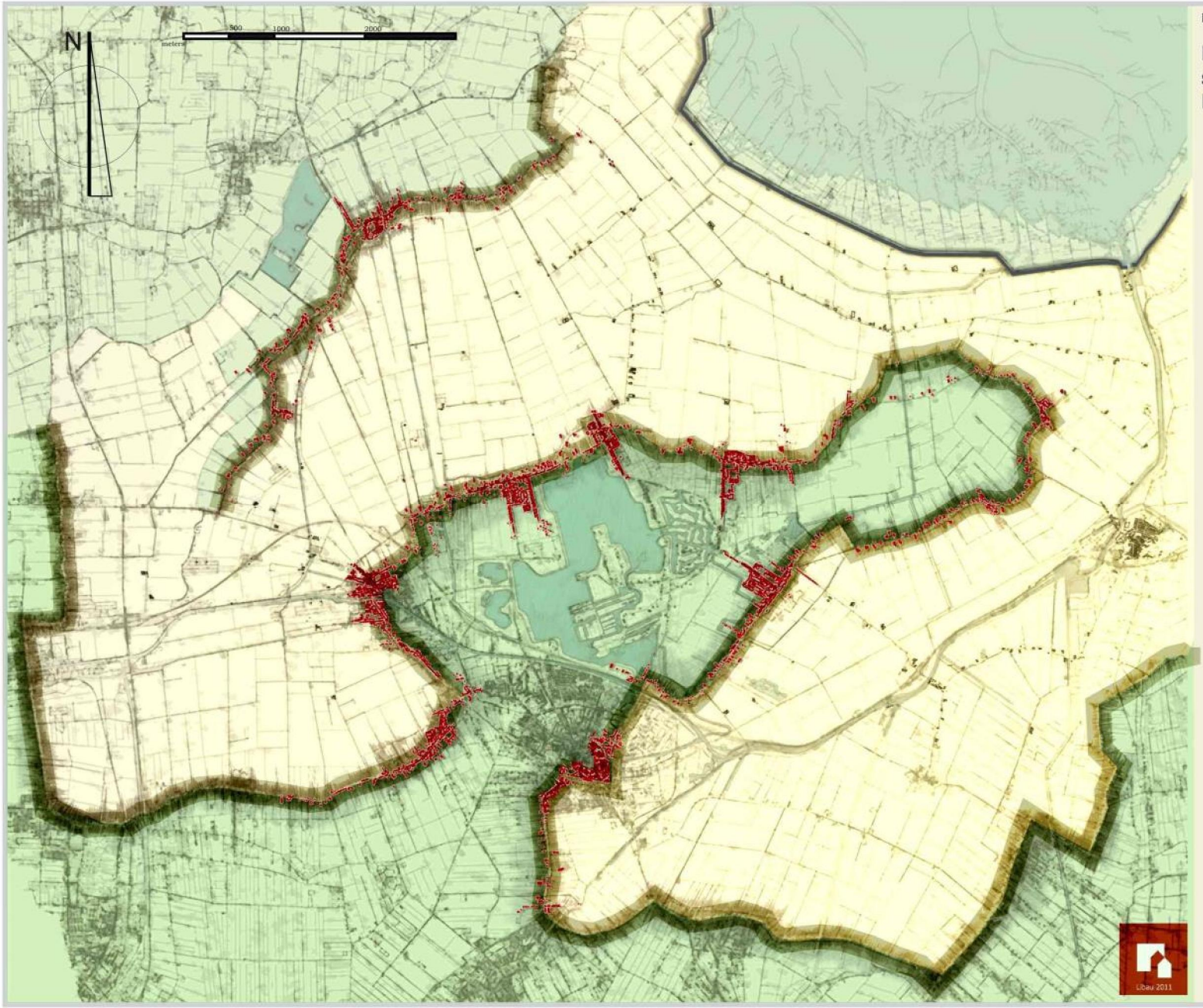

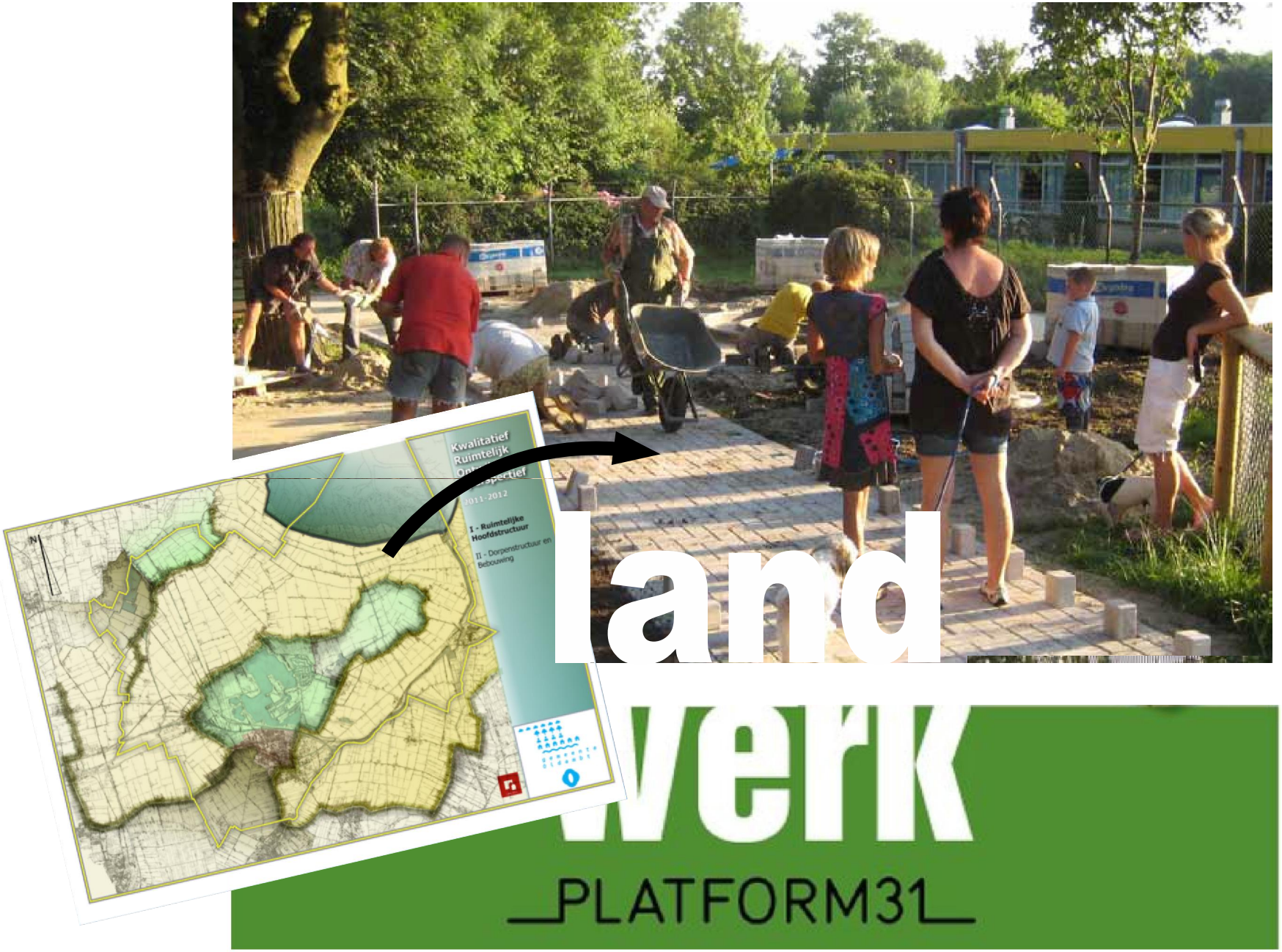
Kwalitatief
Ruimtelijk
2011-2012
I - Ruimtelijke Hoofdstructuur
II - Dorpenstructuur en Bebouwing
land
werk
PLATFORM31

Libau

Ruimtelijk kwaliteitsbeleid gemeente Oldambt

Libau

De kwalitatieve benadering

- De bestaande ruimtelijke kwaliteit wordt in beeld gebracht en op basis van deze kwalitatieve noties worden regieaanwijzingen geformuleerd
- Regieaanwijzingen duiden een kijkrichting en bandbreedte op basis waarvan de bestaande ruimtelijke kwaliteiten doorontwikkeld of nieuwe kwaliteiten toegevoegd kunnen worden
- Regieaanwijzingen bieden initiatiefnemers de helpende hand bij planontwikkeling en met de aanwijzingen geeft de overheid inhoud aan haar regisserende rol
- Kwalitatieve noties vormen een tijdloze onderlegger voor structuurvisies, bestemmingsplannen, beleidsnota's
- Benadering is bruikbaar vanuit verschillende vraagstellingen zoals Erfgoednota's, structuurvisies enzovoorts

Libau

Koersen en stromingen

- Van groei, maakbare samenleving en top-down programma's naar nieuwe krimp, participatiesamenleving, en initiatieven van onderaf
- Roep om vereenvoudiging van procedures en regelgeving van de planologische gereedschapskist staat op gespannen voet met het borgen van maatschappelijke belangen en beperken risico's
- Als gevolg van efficiency neemt de afstand tussen een initiatiefnemer en de vergunningverlener toe (RUD)

Hoe organiseren we in dit tijdsgewricht aandacht voor ruimtelijke kwaliteit?

Libau

Naar een andere aanpak

- Ruimte geven aan (onbekende) initiatieven van onderaf om kwaliteiten door te ontwikkelen of toe te voegen
- Van sectoraal naar integraal werken en van toetsen naar samen werken

Naar een kwalitatieve benadering aan de ‘voorkant’ van het planproces!

Libau